

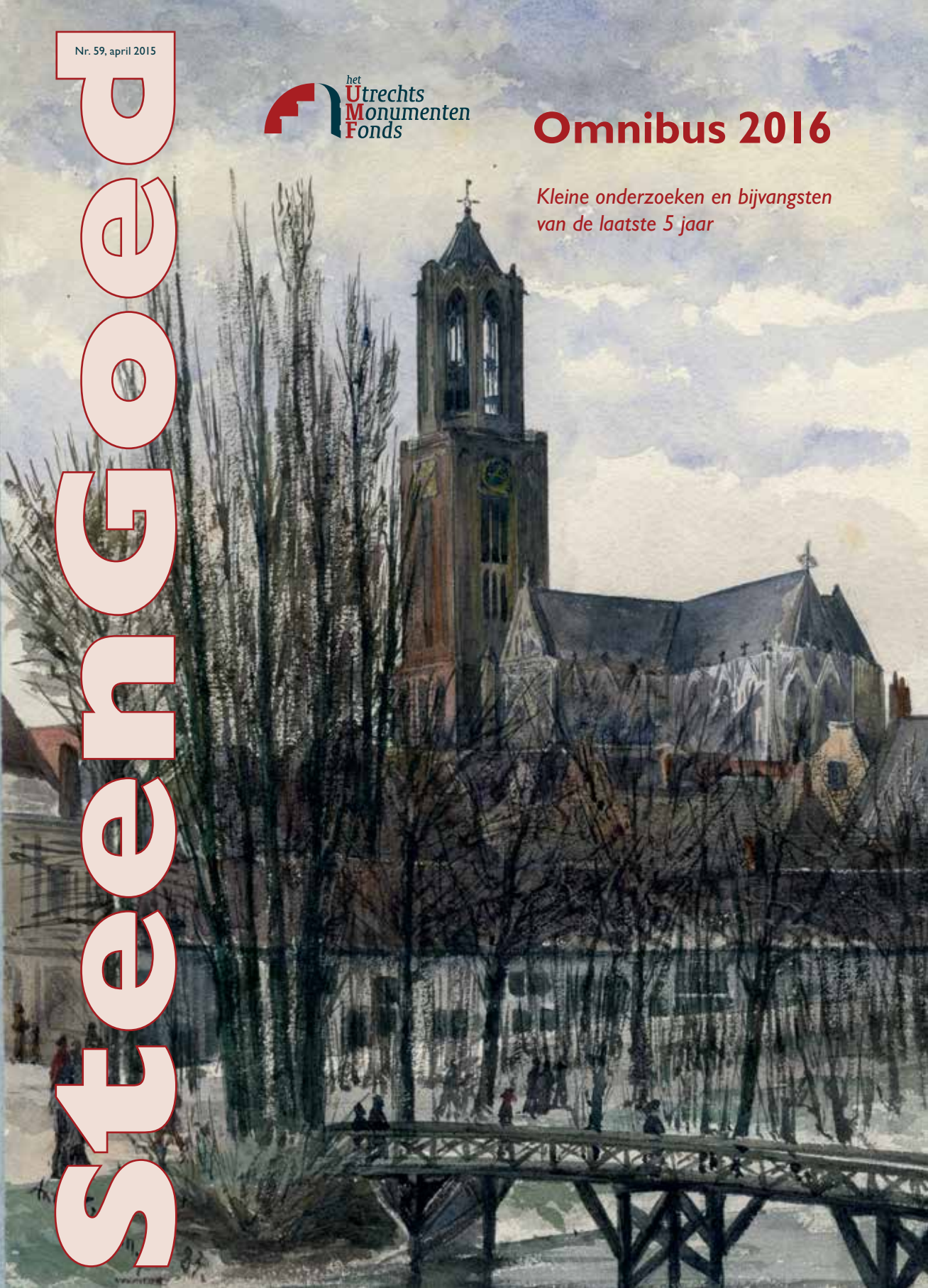
Nr. 59, april 2015

Omnibus 2016

*Kleine onderzoeken en bijvangst
van de laatste 5 jaar*

De Oude
Stee

Afbeelding voorblad:
Gezicht op de Domtoren en -kerk vanaf de Maliesingel, met op de voorgrond de Knuppelbrug (Herenbrug) en achter de bomen de Kamers van Jan van der Meer. A.E. Grolman, 1883.
Die kamers werden genoemd in SteenGoed 56 en komen terug in nummer 60.

Colofon

Onderzoek en tekst: leden van de Werkgroep Historisch Onderzoek.
Uitgavebegeleiding en opmaak: Simon den Daas.

Illustraties:

Dirk van Sichem: tekeningen op pagina 5, 8, 9, 28, 31, 34, 36, 39
en de foto op pagina 13 (boven)

Het Utrechts Archief: foto's op pagina 1, 3, 4, 7, 10, 12, 13 (onder), 15, 17 (2x rechts),
18 (2x), 19 (2x), 32, 20 (links onder), 22, 27, 44 (2x)

Peter Sprangers: foto's van de tegels op pagina 33 (3x) en 37 (4x) ©

Utrechts Documentatie Systeem: foto op pagina 23

Utrechts Monumentenfonds: foto's op pagina 18 (onder), 19 (boven), 20 (3x),
23 (boven), en 24

Ben van Spanje: foto op pagina 39

Simon den Daas: alle overige foto's

Druk: Practicum Grafimedia Groep BV, Soest.

ISSN: 1383-0279

SteenGoed verschijnt drie maal per jaar en is een uitgave van

Lange Nieuwstraat 53, 3512 PD Utrecht

030 - 231 1761

info@umf.nu

www.umf.nu

 www.facebook.com/UtrechtsMonumentenfonds

NL68 TRIO 0254 7316 78

Steun onze werkzaamheden.

Met uw bijdrage steunt u de werkzaamheden van het Utrechts Monumentenfonds. U ontvangt dan het Jaarverslag, SteenGoed, de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen, lezingen en/of excursies. De minimale bijdrage is € 19,- per jaar en begunstigers voor het leven betalen € 340,- ineens. Draagt u onze monumenten een warm hart toe: een hogere bijdrage doneren mag natuurlijk altijd.

Als begunstiger van het UMF mag u de giften – onder bepaalde voorwaarden – aftrekken van de inkomstenbelasting. Omdat het UMF een ANBI-status heeft, is deze regeling van toepassing. Meer informatie hierover vindt u op <http://www.utrechtsmonumentenfonds.nl/content/begunstigers>

Omnibus 2016

Voorwoord

Ben van Spanje

Normaal publiceert de werkgroep Historisch Onderzoek over een onderzoek aan één pand. Maar af en toe is er behoefte om iets over verschillende huizen onder de aandacht te brengen.

Bij onze onderzoeken worden soms interessante zaken gevonden die niet direct of niet helemaal te maken hebben met het onderwerp van het onderhanden onderzoek, maar toch interessant zijn.

Soms is ook het resultaat van het onderzoek te weinig om een aflevering van SteenGoed te vullen. Wij noemen dit bijvangst. Waar vissers de bijvangst weggooien, bewaren wij die zorgvuldig!

Wij hebben weer zoveel bijvangst dat wij u daarvan graag op de hoogte willen stellen. Daarom deze keer weer een omnibus. Wij hopen dat u evenveel plezier in het lezen hebt als wij in het doen van onderzoek.

Dit is ook een omnibus, eigenlijk te groot voor de kleine binnenstad van Utrecht, klem gereden door Shell in de Korte Nieuwstraat. Rechts is de ingang van de Trans te zien, de huizen links zijn afgebroken. Eén van de leden van de werkgroep deed hier zijn eerste onderzoek en stond in 1950 als 8-jarige met zijn neus vooraan. De foto werd gemaakt door F.F. van der Werf en is te zien op de beeldschone tentoonstelling in Het Utrechts Archief in de Hamburgerstraat, tot 21 mei 2016. Ga kijken!

Gerard van Honthorst

door Simon den Daas

Bij een onderzoek naar gegevens voor SteenGoed kun je tegen onverwachte documenten aanlopen. Ik weet niet meer waar ik naar aan het zoeken was en ook niet meer in welk archief. Het was waarschijnlijk in een van de familiearchieven.

Ik kreeg het volgende onder ogen en noteerde:

Simon de Pas bestelt op 3 aug 1639 bij Gerard van Honthorst in Den Haag 15 stukken à 1100 Caroliguldens en binnen 2 1/2 jaar nog eens 5 stukken à 900 en 15 stukken à 1100 Caroliguldens. In totaal bestelde hij dus 35 schilderijen voor 37500 Caroli guldens!

De site van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis biedt de mogelijkheid dat bedrag om te rekenen naar de koopkracht in hedendaags geld. We krijgen dan inzicht in de verdiensten van Van Honthorst. Naar de koopkracht van 2013 kreeg hij voor deze 35 schilderijen € 434.652,43.

Ik was pas begonnen met het graven in archieven, zo'n 17 jaar geleden en had nog niet voldoende ervaring om te weten dat het handig is om te noteren wáár je iets vindt, óók als je het voor je onderzoek eigenlijk niet nodig hebt. Maar dat deze vondst bijzonder was realiseerde ik me wel en daarom heb ik hem vastgelegd. Helaas dus zonder bron. Sorry. Maar gelukkig vond ik in het Utrechts Archief wel een portret van Gerard.

De loodwitfabriek C. Hoogeveen & Co in de Lauwerecht

door Gerrit Jan van Ingen en Dirk van Sichem

Inleiding

Welke Utrechter kent niet de Lauwerech(t)?

Tja, de bewoners van de Lauwerecht natuurlijk kennen hun wijk en de gelijknamige weg. Velen zullen in hun schik zijn met hun nog vrij kleinschalige woonomgeving. In het verleden een buurt met relatieve armoe en vol met kleine bedrijfjes en winkeltjes, die meestal leefden van hun buurtgenoten. Verderop langs de Vecht waren de iets grotere bedrijven. Je denkt ze nog te kunnen ruiken. De oudere generatie Utrechtse zal zich die buurt nog goed herinneren. Maar zij zullen ook vaak moeten toegeven dat ze er al een vrij lange tijd niet meer zijn geweest. De Lauwerecht is niet zo toegankelijk; minder dan vroeger. Je kunt er met de auto maar van één kant in en meestal sta je dan net aan de verkeerde kant. Daarom gewoon gaan lopen.

Aan de puilen van de huizen is de geschiedenis en het vroegere gebruik nog vaak te zien, al wordt er nu meestal gewoon in gewoond.

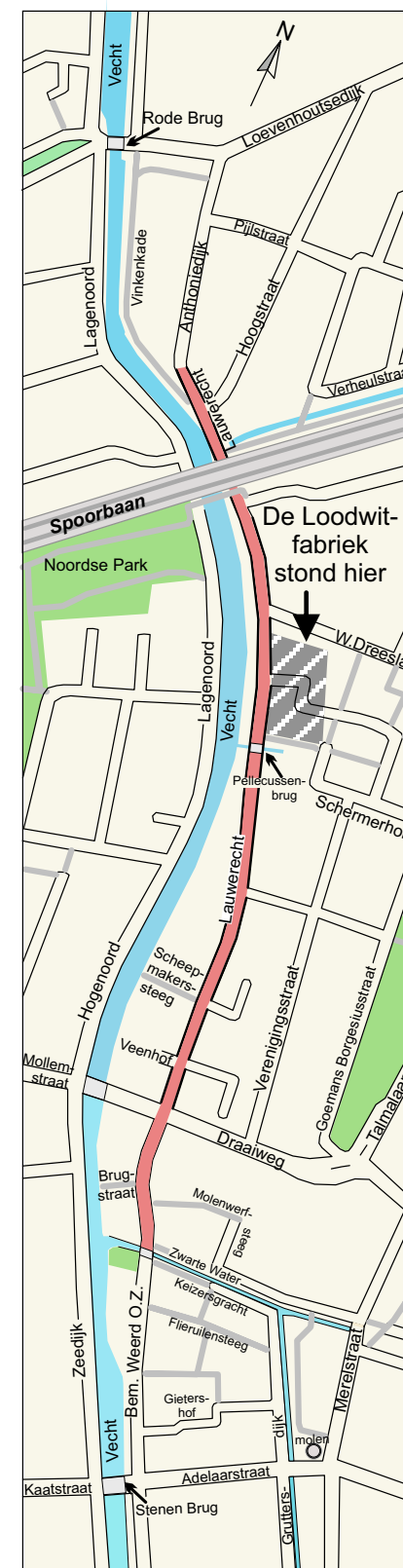
En er zijn nog steeds veel gangetjes en woonerfjes. Daarom is het een gezellig rondkijkgebied bij een wandeling op een rustige, liefst zonnige zondagmorgen.

Van de Bemuurde Weerd tot aan de Rode Brug en dan via de overzijde van de Vecht weer terug. Dan zie je het ook nog eens van de andere kant.

Over een familie die ruim 200 jaar geleden een Loodwitfabriek in de Lauwerecht stichtte gaat dit verhaal.

In de uitgave van SteenGoed nr. 57 (april 2015) over de geschiedenis van het huis Brigittenstraat 20 hebt u kennis kunnen maken met Krijn Hoogeveen, eigenaar van dat huis in de periode 1783 - 1807. Krijn Hoogeveen was toen baljuw in de Vecht-streek en was, met zijn grote gezin van tien kinderen, ook de bewoner van dat huis in de Brigittenstraat. Toen wij de levensloop van genoemde Krijn nader onderzochten, liepen we tegen een stukje industriële geschiedenis van Utrecht aan, dat we de lezer niet willen onthouden. Vader Krijn Hoogeveen had wellicht graag gezien dat ook zijn oudste zoon, Cornelis die in 1781 werd geboren, het ambt van baljuw zou kunnen uitoefenen, zoals dit ook vóór hem, zijn vader, grootvader en schoonvader het geval was geweest. Maar al tijdens de Bataafse Republiek zal hem

Op het kaartje rechts is in het huidige stratenplan de globale plaats van de loodwitfabriek aan de Vecht en de Lauwerecht aangegeven.

duidelijk zijn geworden, dat dit er niet meer in zat en dat er moest worden omgezien naar andere mogelijkheden voor zijn zoon om de kost te verdienen. Er deed zich daartoe een mogelijkheid voor: Salomon Gille, fabrikant van kalk en cement, was overleden en zijn weduwe Maria Catharina de Visser, was niet bij machte, met twee kleine kinderen, het bedrijf van haar echtgenoot voort te zetten en moest het bedrijf daarom van de hand doen.

Zoon Cornelis Hoogeveen kocht op 21 november 1800 een deel van dit bedrijf, te weten: *'een schuur geappropriëerd tot een kalkblusserij met de helft van de gemene steeg, een houte loots met zijne erve en grond c.a. aan de Vecht, tegenover de kalkblusserij.'*¹⁾

Cornelis werd bij die transactie bijgestaan door zijn vader Krijn, vanwege zijn minderjarigheid, maar waarschijnlijk ook financieel. Het heeft er alle schijn van, dat deze transactie niet is doorgegaan, maar dat Cornelis zich moest beperken vanwege het toch niet beschikbaar hebben van de benodigde geldmiddelen, want hij tekende op 24 maart 1801 een schuldbekentenis met borgstelling van zijn vader, ten behoeve van de weduwe Gille voor:

'de capitalen somma van Een duyzend guldens hollands courant geld, spruitende uit zaken en wegens restantkooppeningen voor de overgenomen kalk, steen, pannen en bakken, mitsgaders gereedschappen tot de kalkblusserij behorende, benevens de Schuytwagen en paard en de optie van geene waarde genooten te hebben en alle anderen deezen.... belovende van het voorsz. Capitaal interest te zullen betalen tegen 4% 's jaars.'

Met een handelsvoorraad kan Cornelis aan de slag.

Het begin van een onderneming in bouwmaterialen

Gelukkig vond Cornelis een mede-vennoot met een kapitaalkrachtige vader.

Op 6 november 1801 kon toch nog het gehele bedrijf van de weduwe Gille worden overgenomen door de 20-jarige Cornelis Hoogeveen en de 24-jarige Justus Hendrik Lodewijk d'Aulnis, bijgestaan door hun beider vaders, te weten, *'een sekere huysinge, erve en grond staande en gelegen in de Bemuurde Weerd even buyten deezer stads Weerdpoot strekkende voor uijt de stadsgrachte tot agter in de Weerdgragte toe, met cement- en snuijfmolen, lootsen, stallingen en schuuren daarbij behorende, alsmede de houte schuur of loots staande aan de overzijde van de voorsz. huysinge onder dezer stadswalle en stads berm of grond, voor de somma van vijf duyzend guldens à twintig stuivers 't stuk, vrijgelt voor de verkopers.'*

Nu konden de zaken groots worden aangepakt.

Op 27 april 1802 wordt ten overstaan van notaris Gobius jr. *'een compagnieschap van negotie in cement, kalk, stenen, tegels, pannen, loot, snuif en zoo voorts'* opgericht, onder de naam "Cornelis Hoogeveen en Compagnie" te Utrecht, met een bedrijfskapitaal van f 21.000,-.

Vermoedelijk is ook dit bedrag niet door de twee beginnende en minderjarige ondernemers opgebracht, maar hebben ze het kunnen lenen van vader Krijn Hoogeveen, die daarvoor hypotheek nam op huizen en grond in Amsterdam. De onderneming had nu de beschikking over een, aan de Lauwerecht gelegen, kalkblusserij en een huis met een cementmolen op een flink perceel aan het begin van de Bemuurde Weerd OZ (nu nr. 3), vlak bij de Weerdpoot.

Verder hoorde daarbij nog een loods die aan de overkant van de Stadsgracht in de stadsberm stond.

Het geld was blijkbaar nog niet helemaal op, want Cornelis deed hierna nog enkele kleinere aankopen om zijn bedrijfsterrein aan de Lauwerecht uit te breiden. Aan grenzend aan zijn kalkblusserij kocht hij op 6 juni 1803: *3 huizen, erf, grond en warmoeshof onder de Lauwerecht, met aan de voorzijde de Vecht, tot aan het perceel met de kalkblusserij*, voor een totaalbedrag van f 950,-. En vervolgens op 1 augustus 1803

De wal, de loodsen, de stadsberm en de stadsgracht bij de Weerdpoot (Dirk Verkijk 1760).

voor f 390,- van de weduwe Menkens-Wiggers: *drie kameren of wooningen, naast den anderen, met erf en grond van dien, staande en gelegen buiten dezer stads Waardpoot onder de rechte van Lauwerecht, even door de Pellekussens Poort, aan de oostzijde van de Vecht, strekkende voor uit de Vecht tot agter aan de hof van de weduwe Verheul ... belast met tien stuivers agt penningen jaarlijks voor zilvergeld.*²⁾

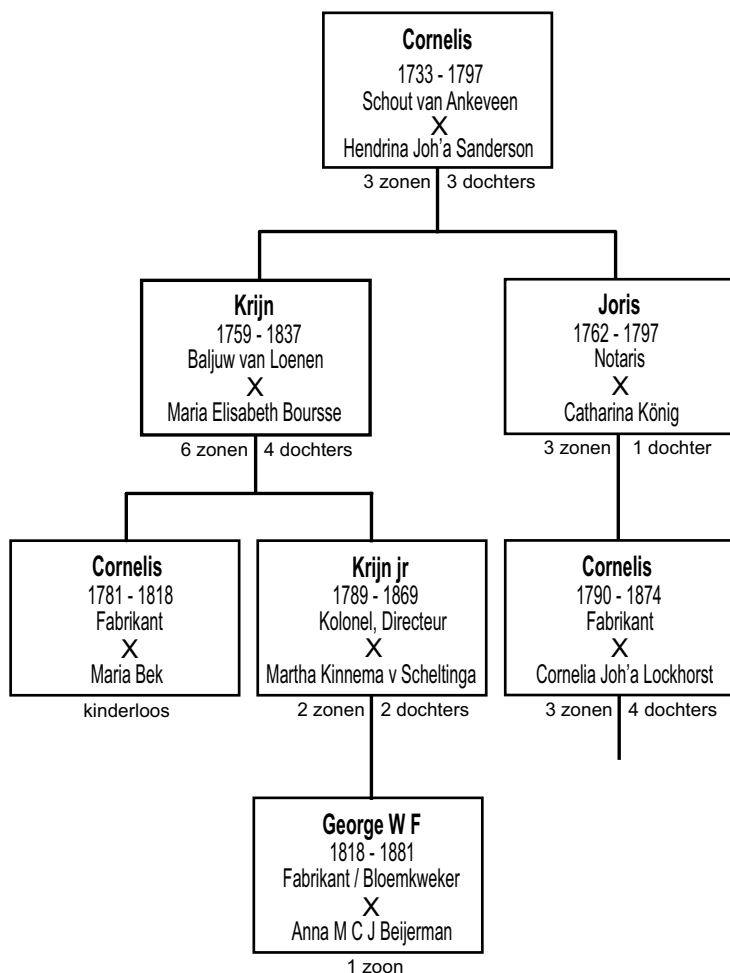
Wat de inbreng van Justus d'Aulnis was in de bedrijfsvoering en handel wordt niet duidelijk. Misschien was hij alleen financieel of raadgevend van nut. Hij was van (Franse) adel en hij studeerde in 1805 af in Utrecht als Meester in de rechten. Het lijkt geen type om op zijn klompen door de kalkblusserij te lopen.

In 1804 trouwde hij een in Leek (Groningen) wonende dame van adel: Catharina Clara von Inn- und Kniphausen. Waarschijnlijk kreeg hij door deze connectie daar betere mogelijkheden want hij vertrekt in 1805 naar Groningen. Enige jaren later vinden we hem terug als burgemeester van Oldekerk en later zelfs is hij gedurende 18 jaar lid van de Provinciale Staten van Groningen. Door zijn vertrek kwam er een einde aan de korte samenwerking tussen de beide vennoten. Op 14 september 1805 werd de compagnie ontbonden, blijkens een 'akte van desolutie van het compagnieschap'.

Daarbij nam de vader van Justus een hypotheek van f 2.000,- op de bedrijfspanden, vanwege de eerder door hem aan de compagnie uitgeleende gelden.

Mr. Krijn Hoogeveen kon zijn zoon Cornelis nadien niet meer financieel ondersteunen. Hij had zich financieel uitgeput en werd zelfs in 1806 failliet verklaard, hetgeen onder andere leidde tot de verkoop van zijn woning aan de Brigittenstraat.

Cornelis trouwde in 1811 met Maria Bek. Dit huwelijk bleef kinderloos en eindigde met het overlijden van Cornelis in 1818, nog maar 37 jaar oud.

Stamboom van de familie Hoogeveen.

1- een huis, erve en grond, staande en gelegen buiten de stad Utrecht, in de Bemurde Weerd, Wijk M nr. 21, strekkende vooruit de stadsgragt tot achter in de Weerdgragt toe, met de cement-moolen, lootsen, stallingen en schuren daarbij behorende, alsmede de houten schuur staande aan de overzijde van de voorgenoemde huizinge, onder de stadswalle op de stadsberm of grond,
2- een schuur, geappropieert tot eene kalkblusschuur staande en gelegen buiten de Waardpoort der stad Utrecht aan de oostzijde in de geregte van Lauwerecht, wijk M nr. 208 met de helft van de gemene steeg, enz.,
3- een stallinge en koetshuis, hetwelk tevoren is geweest een huizinge of kamer, erve en hof, gelegen buiten de Waardpoort der stad Utrecht in de Bemurde Weerd wijk M nr. 45 aan de zuidzijde van de Kranesteeg, ³⁾).

Bij bovenstaande omschrijvingen kunnen nog de volgende opmerkingen gemaakt worden: In de opsomming onder 1 - wordt niet meer gesproken over een Snuif-molen. Die stond er wel toen dit perceel in 1801 werd gekocht. Waarschijnlijk lag het fabriceren van snuiftabak te ver af van hun activiteit van het fabriceren van bouwmaterialen. Onder punt 2 - wordt gesproken van 'met de helft van de gemene steeg'. Met deze gemene steeg wordt bedoeld de Kolleweisteeg, inmiddels verdwenen, maar nog aangegeven op stadsplattegronden van 1938.

Het bedrijf blijft in de familie

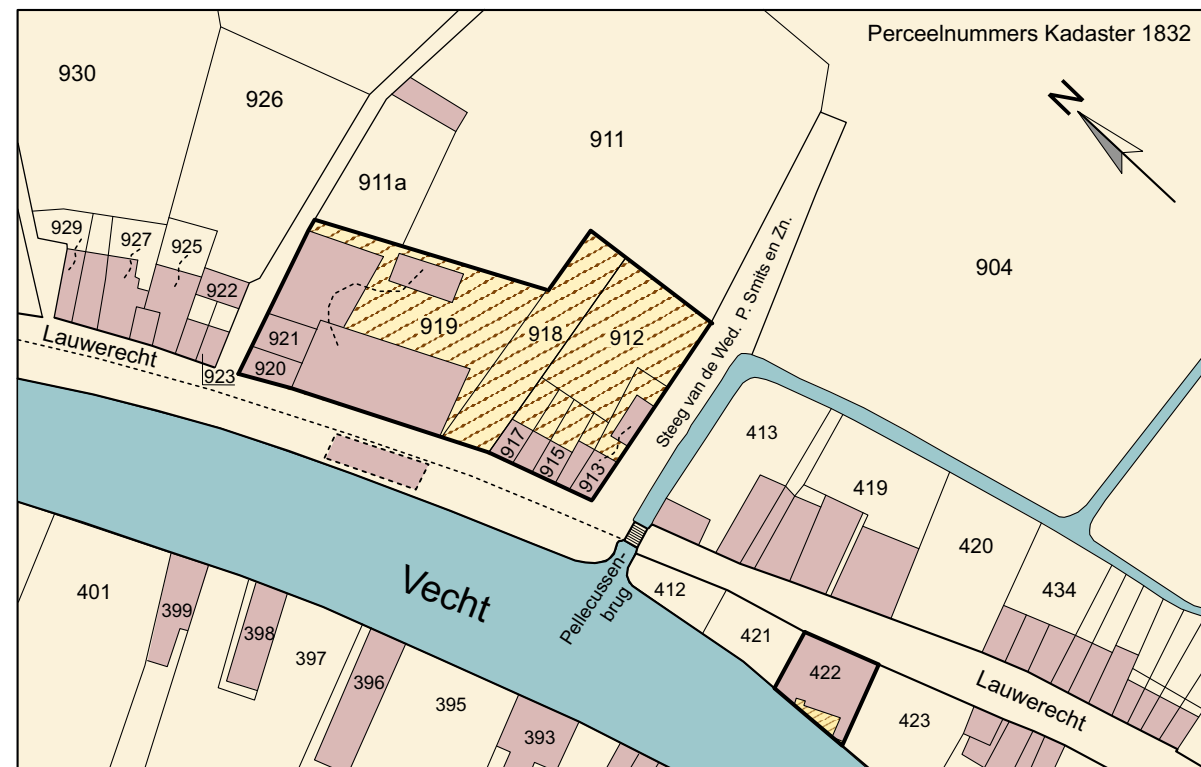
De weduwe, die waarschijnlijk geen mogelijkheden zag om het bedrijf voort te zetten, verkocht het al vrij snel aan Krijn Hoogeveen jr., een jongere broer van haar overleden echtgenoot en aan een neef, Cornelis Hoogeveen.

Zwager Krijn Hoogeveen jr. was kapitein bij het 4e Bataillon Veldartillerie in het garnizoen te Gent. Hij was op 8 maart 1789 in Utrecht geboren en in Muiden op 15 december 1816 gehuwd met Martha Kinnema van Scheltinga Nering Bögel.

Neef Cornelis Hoogeveen was, vanaf 1817, ontvanger van de gemeenten Doorn en Driebergen en woonde zelf in Amersfoort. Hij was op 24 november 1790 te Utrecht geboren, als zoon van Joris Hoogeveen, notaris te Utrecht en broer van Krijn Hoogeveen Sr. Hij trouwde op 16 augustus 1820 te Amersfoort met Cornelia Johanna Lockhorst.

Maria Bek, die met haar man (Cornelis) gewoond had op het adres wijk M nr. 23 (later adres Bemurde Weerd O.Z. 4), verkocht bij akte van 8 maart 1819 aan haar familie (zwager Krijn en neef Cornelis) voor een totale koopsom van f 6.400,- de volgende zaken:

Om het bedrijfsterrein aan de Lauwerecht nog verder uit te kunnen breiden koopt Cornelis in 1820, namens de firma Cornelis Hoogeveen en Compagnie, (onder de oude naam en nog steeds gevestigd op het adres wijk M nr. 21 aan de Bemurde Weerd) van de hovenier en buurman, Pieter van Oort, een huis of kamer, erf en hofje daarachter, wijk M nrs. 204 en 205, alsmede een huis met een kalkschuur, wijk

De plaats en de nummering van de percelen in 1832. In de periode 1801 - 1850 breidde de loodwitfabriek zich uit tot het de percelen omvatte in het gearceerde vlak. Rond 1850 waren de percelen bijna geheel bebouwd en verbouwd.

M nr. 207, voor een totaalbedrag van f 1.025,-. Uit deze aankopen kan worden afgeleid dat het met de zaken van de firma uitstekend ging. Maar het zou ook kunnen zijn dat men het plan had om hun activiteiten uit te breiden door het maken van nog andere bouwmaterialen of dat men de productie op één plaats wilde concentreren. In 1821 vroeg (en verkreeg) Cornelis namelijk toestemming tot de bouw van een windmolen op zijn terrein aan de Lauwerecht, benodigd voor de fabricage van cement en pleister, een activiteit die tot nu toe aan de Bemurde Weerd plaatsvond.

Als in 1832 het kadaster een eerste volledige opsomming geeft van de eigenaren, ligging en grootte van alle percelen (OAT), treffen we geen Hoogeveen meer aan op de Bemurde Weerd. Het huis aan de Bemurde Weerd OZ Wijk M nr. 21 was dus intussen verkocht. Deze transactie kon (nog) niet worden gevonden.

De activiteiten van de onderneming - maken van kalk, cement, pleister en loodwit - zijn dan dus allemaal geconcentreerd op het terrein aan de Lauwerecht.

Het bedrijf ontwikkelt zich verder

De zaken bleken goed te gaan: Cornelis heeft de dagelijkse leiding en Krijn jr. bestuurd op afstand mee.

De groeiende aanvoer van materialen en afvoer van producten vroeg om royale-

re laad- en losmogelijkheden. Ze kochten daarom van de steenkoopman Frederik Hartman van Vlissingen op 31 oktober 1839 een stukje grond, groot ruim drie roeden, gelegen buiten de Weerdpoort, strekkende uit de Vecht tot aan de straat, koopsom f 350,- en twee weken later van dezelfde verkoper Van Vlissingen een ander stukje grond van ruim drie roeden voor f 250,-. Aan de omschrijving van de ligging van beide perceeltjes valt af te leiden dat het in beide gevallen ging om stroken berm langs de Vecht.

Uit de door notaris Nic. de Graaf te Utrecht opgemaakte akte lezen we dat Krijn en Cornelis stonden ingeschreven als 'kooplieden in cement en fabrikeurs van loodwit, als zodanig over dezen jare gepatenteerd bij acte uitgeleverd door de Regering der stad Utrecht'. Hieruit blijkt officieel dat zij loodwit aan hun 'leveringsprogramma' hadden toegevoegd. Ook blijkt uit deze akte dat Krijn jr. van functie is veranderd: hij is dan kapitein/directeur bij 's Rijks Artillerie constructie en stapelmagazijnen te Antwerpen.

Door de firma werd in 1833 de loodgieterij uitgebreid en omstreeks 1840 werd, naast loodwit, ook menie en goudglit⁴⁾ vervaardigd. De fabriek werd gedreven met 22 arbeiders en twee stoomwerktuigen van 15 en 9 ½ pk.

Omdat bij het fabricageproces van loodwit gebruik wordt gemaakt van azijn, werd in 1843 een eigen azijnmakerij ingericht aan de Bemuurde Weerd Wijk M nr. 82 nu Bemuurde Weerd OZ 32. De azijnfabricage was bedoeld voor de behoefte van de loodwitfabriek, maar later blijkt dat men ook handelde in azijn. Na 1850 wordt de azijnfabriek verplaatst naar het perceel (met het kadastrale nr.) A422 schuin tegenover de loodwitfabriek direct aan de Vecht. Het statige huis aan de Bemuurde Weerd Wijk M nr. 82 werd toen het woonhuis voor Krijn Hoozeveen en familie. Het lijkt erop dat men zich nu meer concentreert op de productie van loodwit en dat men de fabricage van cement vaarwel heeft gezegd.

Krijn jr., was inmiddels opgeklimmen tot de rang van kolonel en noemde zich daarna 'Directeur Kolonel'. Deze mooie titel sloeg niet op zijn nevenactiviteiten in Utrecht, maar op zijn functie als directeur der Artillerie- Stapel- en Constructiemagazijnen te Delft.

In de Staatscourant van 10 oktober 1849 stond dat Zijne Majesteit goedgevonden heeft om pensioen te verlenen aan de Kolonel K. Hoozeveen.

Zoals gebruikelijk in die tijd, werden in veel dagbladen dit soort gebeurtenissen gememo-reerd. Deze tekst was te vinden in de Rotterdamse Courant van 13-10-1849.

-- Z. M. heeft pensioen verleend aan den kolonel K. Hoozeveen, directeur der artillerie-stapel-en constructie-magazijnen te Delft, en benoemd tot kolonel, en tevens tot directeur der bovengenoemde magazijnen, den luit.-kolonel E. T. Dineaux.

Maar voordat Krijn jr. op 60-jari-ge leeftijd, eind 1849, uit de mili-taire dienst vertrok, heeft hij

begin 1849 al maatregelen genomen tot wijziging van de firma C. Hoozeveen. In hoeverre dit is gegaan in goed overleg en/of Cornelis wordt afgedankt dan wel uit-gekocht was niet te achterhalen. In de Staatscourant van 9 januari 1849 is een mede-delung opgenomen van notaris Balbian van Doorn te Utrecht:

dat de Vennootschap tot de Fabriek en Handel van Loodwit, Azijn en Gips, onder de firma van C. Hoozeveen en Comp., tusschen de Heeren Krijn Hoozeveen te Delft en Cornelis Hoozeveen te Utrecht, ontbonden is gerekend sedert den 31sten December 1848 en zal diezelfde Fabriek uitsluitend voor rekening van genoemden Heer K. Hoozeveen te Delft, gerekend sedert den 1sten Januarij 1849 worden voortgezet, onder beheer van den Heer George Wolfgang Francois Hoozeveen te Utrecht, die voor gezegde Firma alleen zal han-

delen, gelden uitgeven en ontvangen, verbintenissen aangaan en teekenen, en die tevens is belast met de vereffening van de ontbonden vennootschap.

De nu naar voren getreden George Wolfgang Francois Hoozeveen, die het bedrijf nu moet gaan leiden is een zoon van Krijn jr. Hij was op 2 februari 1818 te Breda geboren. Of Krijn jr. zijn zoon naar voren schoof omdat hijzelf van zijn pensioen wil genieten is niet helemaal duidelijk. Hij bleef namelijk met het bedrijf bezig, hetgeen ook blijkt uit de onroerendgoedtransacties nadien. Op 29 december 1850 kocht Krijn van de dames Verheul de huizinge en grond, gelegen naast de fabriek van Krijn ten Noorden en ten Oosten naast de fabriek van de heer P. Smits (de beenzwartfa-briek oftewel 'de Beneklui') voor een bedrag van f 700,- met een lijfrente van acht gulden per week op het leven van de langstlevende van de verkoopsters.

Daarnaast verkochten deze dames op 1 februari nog de volgende zaken aan Krijn: vijf woningen met erf en grond, staande te Utrecht in de Lauwerecht, door de Pel-lekussenspoort⁵⁾ aan de oostzijde van de rivier de Vecht, strekkende voor uit de Vecht, tot achter tegen het eigendom van de heer Smits, 'belend aan eene zijde van de heer Hoozeveen en aan de andere zijde de Laan of Steeg die in de kadastrale legger der Gemeente Lauwerecht voorkomt'.

Het betreft de kadastrale nummers Sectie A nr. 912, 913, 914, 916 en 917. De koop-som bedroeg f 700,- naast een wekelijkse lijfrente van f 8,-.

Op perceel A 912 wordt de meniefabriek ondergebracht.

De boeren en hoveniers in de directe omgeving van de fabriek waren goede afnemers van fabrieksafval. Met name de warmoezeniers gebruikten de loodmest, hetgeen door het Utrechtsch Landbouw Genootschap (ULG) geen bezwaar werd geacht, mits de mest in voldoende mate werd ondergespit. In 1857 kwam aan het licht dat koeien door de loodmest waren vergiftigd. Bij nader onderzoek door het ULG bleek dat er ook lood voorkwam in de gewassen van de hoveniers. Vanaf dat moment werd deze vorm van bemesting uiteraard niet meer gebruikt.

Uit de transportakte kunnen we nog lezen dat Krijn, mogelijk bij zijn afscheid uit de militaire dienst, geridderd is: hij is Commandeur in de Orde van de Luxemburgsche Eikenkroon en Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw.

Het was Krijn kennelijk niet gegeven om 'rustig' aan te doen. Uit het feit dat zoon George vanaf 1860 niet meer bij het bedrijf werkzaam bleek te zijn, is het denkbaar dat tussen vader en zoon onenigheid is opgetreden en moet Krijn zich met de onder-neming bezig blijven houden, tot hij op 15 februari 1869 overlijdt op de leeftijd van bijna 80 jaar. Hij woonde toen in de Bemuurde Weerd Wijk M nr. 82.

Het doek valt voor de familie Hoozeveen

De erfgenamen van Krijn, te weten zijn weduwe Martha Kinnema van Scheltinga Nering Bögel en haar kinderen, de zoon George W.F. Hoozeveen en de dochters Philippine H. Hoozeveen en Augustina F.C. Hoozeveen, de laatste gehuwd met de Utrechtse hoogleraar Prof. dr. Christophorus H.D. Buys Ballot, deden de fabriek van de hand. In een openbare veiling op 27 november 1869 werd het geheel in vijf kavels ter verkoop aangeboden:

1. De fabriek van loodwit, menie en goudglit met haar gebouwen en al hetgeen daartoe behoort, waarbij de koper de gereedschappen en voorraden voor de vaste prijs van f 10.400,- dienen over te nemen, naast de helft van de lijfrente, verschuldigd aan de dames Verheul
2. Vijf woningen en erven in de Lauwerecht, naast de fabrieken
3. Een huis met hooiberg stal en erf, sectie A 969, 970 en 2083
4. De azijnfabriek met gebouwen, sectie A nr. 422
5. Een tuin in de Lauwerecht, sectie A nr. 2724.

In de op de veiling volgende toeslag op 29 november 1869 werden de onroerende goederen verkocht voor f 15.070,-. Met inbegrip van de voorraden moest door de kopers, de Gebroeders Heijmans, respectievelijk kooplieden en manufactuurverver van beroep, f 25.470,- worden betaald.

-- Door dezen hebben wij de eer te berichten, dat wij door aankoop eigenaren geworden zijnde der **LOODWIT- en ME-NIEFABRIEK**, vroeger gedreven onder de firma C. HOOGEVEEN & Co, deze onder onderstaande firma zullen voortzetten.

GEBS. HEIJMANS.

UTRECHT, 25 Januari 1870.

Algemeen Handelsblad, 02-02-1870.

Uit de akten, deze verkoop betreffende, zijn we ook te weten gekomen hoe het met de zoon van Krijn jr. is gegaan, nadat deze geen rol meer speelde in de fabriek: George bleek een andere richting te hebben ingeslagen: hij was bloemkweker te Haarlem geworden. Zou Krijn jr. zijn laatste werkzame jaren dan op geen enkele wijze hulp van zijn familie hebben gehad? Zijn schoonzoon, Prof. Buys Ballot wellicht? Deze hoogleraar had veel in zijn mars, was destijds lector in de mineralogie en geologie, doceerde als hoogleraar wis-, natuur-, schei- en sterrenkunde en was ook een van de initiatiefnemers voor de totstandkoming van het KNMI.

Hoe ging het nu verder met de loodwitfabriek?

De nieuwe eigenaren zijn ongetwijfeld met enthousiasme aan de nieuwe uitdaging begonnen. In 1871 vroegen ze nog goedkeuring aan voor de bouw van enkele arbeiderswoningen bij het fabriekscomplex. Maar kennelijk heeft het aan de nodige kennis ontbroken, want al in 1877 wordt het geheel verkocht aan de Zwolse ondernemer Gerrit Greve, fabrikant van beroep, voor een bedrag van f25.000,-. De onderneming gaat dan verder als de Utrechtsche Loodwitfabriek firma G. Greve. Deze laatste eigenaar heeft de onderneming tal van veranderingen doen ondergaan, mede door de verbetering van het productieproces in loodwit. In 1910 ontstonden politieke problemen met betrekking tot de gezondheid van de in het bedrijf werk-

1962. De loodwitfabriek van de firma G. Greve. Foto: G.J.C.A Smilda.

2015. De bebouwing op de plaats van de Loodwitfabriek. De Pellecussenbrug is er nog steeds en is een markeringpunt voor de historie van de omgeving. Vroeger was alles beter?

zame arbeiders. In de fabriek werd verplicht een badinrichting aangelegd, waarin de werknemers ten minste eenmaal per week een bad moesten nemen. Ook dienden de arbeiders die met bepaalde stoffen in aanraking kwamen, een halve liter melk per dag extra te drinken.

Maar de tijden veranderden en er is in feite geen plaats meer voor chemische industrie in de directe nabijheid van de stad.

Op 1 oktober 1971 werd deze Utrechtse fabriek – waarvoor Cornelis Hoogeveen rond 1801 de basis had gelegd – na een periode van meer dan 160 jaar opgeheven.

Nog iets over (de neef) Cornelis Hoogeveen

Bij de wijziging van de firma in 1849, de overname door Krijn jr., is Cornelis Hoogeveen, de neef, van het tapijt verdwenen. Ook van dit lid van de 'Hoogeveen-familie' is nog wel iets vermeldenswaard. Cornelis was, zoals hiervoor al aangegeven, in 1820 getrouwd met Cornelia Johanna Lockhorst. Haar vader was boekverkooper en de familie bezat meerdere huizen in Amersfoort. Tussen 1821 en 1843 kreeg het echtpaar zeven kinderen. Door zijn benoeming in de loodwitfabriek van Cornelis Hoogeveen werd hij op de Bemuurde Weerd de fabrikant van houtazijn en moest hij verhuizen naar Utrecht.

Voor het bedrijf en de huisvesting van zijn gezin betreft hij in 1835 op de Asch van Wijckskade 1-4 een huis met magazijnen, destijds gebouwd naar ontwerp van de architect Zocher.

Zodra de kinderen het huis uit waren, wilde Cornelis verhuizen naar een woning, zonder enig bedrijfsgebeuren. Hij vindt dat op het terrein van de voormalige Wolveburg.

Deze zgn. Zocher-huizen zijn in 1835 gebouwd en staan er heden ten dage (2016) nog. Waarschijnlijk behoorden Cornelis en zijn familie na de bouw tot de eerste bewoners.

In het begin van de 19de eeuw was de stad nog ingesloten door wallen en bolwerken, maar die hadden voor de verdediging van de stad geen enkele functie meer en waren in de loop der tijd totaal verwaarloosd. De schrijver Jacob van Lennep (1802-1868) noteert bij een bezoek aan de stad Utrecht in 1823: 'Ziet de hele stad er al binnen de wallen somber en melancholiek uit, de ernstig vervallen buitenwallen leveren een nog droeviger gezicht op. Alleen aan de kant der Wittevrouwenpoort zijn vier bastions aardig omgezet in tuinen en er zijn daar zelfs een lakmoesfabriek en een suiker-raffinaderij.'

In 1844 werd de pacht van de voormalige Wolvenburg met tuinen tot toren de Hond en toren de Vos door de Gemeente opgezegd en wordt de bebouwing tot en met de Plompetoren gesloopt.

Cornelis Hoogeveen kocht omstreeks 1848 het gehele braakliggende terrein tot de geplande gevangenis. Ter hoogte van de Plompetorenbrug wordt een grote villa gebouwd voor Cornelis Hoogeveen en zijn vrouw (Wolvenstraat 50-80) ⁶. Ze woonden er maar kort. Het pand werd in 1853 verkocht aan Jhr. mr. G.C. Wtte-waal, Heer van Stoetwegen.

Cornelis ging toen wonen in een huis dat hij intussen had laten bouwen verderop in de Wolvenstraat, vlak bij de toen in aanbouw zijnde gevangenis. In 1855 kwam deze gevangenis aan het Wolvenplein gereed.

Cornelis overleed in Utrecht op 7 maart 1874, op 83-jarige leeftijd in zijn huis op het Wolvenplein, Wijk H nr. 695.

Noten:

1 Vermoedelijk staat de loods in de berm, langs de Vecht.

2 Een oud recht ten behoeve van de oorspronkelijke grondeigenaar.

3 De Kranesteeg heet nu de Kraanstraat en is een voor autoverkeer afgesloten straatje tussen de Bemuurde Weerd O.Z. en de Gruttersdijk vlakbij de Zandbrug

4 Goudglit is de benaming van een verbinding van lood en zuurstof, dus loodoxide, dat ontstaat bij smelting van het lood (aan de lucht), bestaande uit glinsterende schubben; gewoonlijk loodglit, of, naargelang van de rood-gele of witte kleur, goud- of zilverglit geheten. Het is een wat vergeten, niet meer gebruikte en waarschijnlijk momenteel verboden grondstof voor de verfindustrie. Waarschijnlijk gaf het een speciaal effect aan de verf. In oude medische kruiden- en receptenboeken schreef men ook een heilzame werking aan goudglit toe.

5 Dat in bovenstaande akte (NB in 1850) nog gerefereerd wordt aan de Pellecussenpoort is vreemd, daar deze voorpoort op de grens van de Stadsvrijheid al in 1672 door de Fransen werd verwoest en waarvan de resten in 1717 werden opgeruimd. Momenteel herinnert ons alleen de naam van een brug(getje) in de Lauwerecht nog aan de plaats van deze poort.

6 In een artikel over 'Verloren straatnamen in Utrecht' (MOU 1927, 6) merkt C.W. Wagenaar op 'dat de Wolvenstraat tot op de helft van de 19e eeuw als Diendersteegje werd aangesproken, omdat de Onderschoot met zijn rakkers er naast de stadsgevangenis (de Plompetoren) hun ambtswoningen hadden'.

Literatuur

Broeke e.a., W. van den – De Vechtstreek in bedrijf (Deel I), Repro-Holland BV, Alphen a.d.Rijn, 1996

Kasteel, Coen van – Hoveniers, humor en heiligheid, Begijnkade 18 Uitgevers, Utrecht, 2009

Lennep, Jacob van – Lopen met Van Lennep / de zomer van 1823, heruitgave Waanders, Zwolle

Perks, W.A.G. – Zes eeuwen molens in Utrecht, Het Spectrum, Utrecht, 1974

Santen, B. van – De gevangenis aan het Wolvenplein, Stichting De Plantage, Utrecht, 2001

Stokroos, M. – Lood in Nederland, Gem. Bureau Monumentenzorg, Amsterdam, 1988

J.H. de Vlieger en E. Homburg – Technische vernieuwing in een oude trafiek. De Nederlandse Loodwitindustrie 1600-1870, (Jaarboek voor de geschiedenis van bedrijf en techniek 9 - 1992)

De fabricage van loodwit

Loodwit, basis loodcarbonaat, is een verfpigment dat reeds in de vierde eeuw voor Chr. werd gebruikt. Onder verschillende namen kwam het in de handel voor, zoals Cremser wit, Berlijns wit, Venetiaans wit, Hamburger wit of Hollands wit. In de 17de eeuw was Rotterdam een belangrijk productiecentrum. Rond 1900 was in ons land, waar de zogenaamde 'Hollandse methode' werd gehanteerd, het aantal loodwitfabrieken teruggelopen tot vijf.

In het kort wordt hieronder het productieproces volgens de Hollandse methode weergegeven.

Repen lood werden tot een losse spiraal opgerold en in een aarden zogenaamde oxydeer- of calcineerpot geplaatst. De rol rustte op uitsteeksels of een houten kruis, waardoor onder in de pot een ruimte overbleef die werd gevuld met azijnzuur, salpeter en bierzijn. De van loden dekplaatjes voorziene potten werden in broei- of calcineerkasten geplaatst op een dikke laag paardenmest en gehakt stro. Hierop kwamen planken en een nieuwe laag met potten, hetgeen herhaald werd tot een grote stapel was ontstaan van vijf à zes meter. Het broeien van de mest deed de temperatuur binnenin stijgen, met als gevolg dat het lood door het zuur en de waterdamp overging in azijnzuurloodoxide dat resulteerde in het loodwit, het zogenaamde 'schulpwit'. Na vijf tot acht weken werd de stapel uit elkaar gehaald, het loodwit gezeefd en met water tot een brij vormalen. Het eindproduct werd in kegelvormige potjes gedroogd en verkocht.

Al met al een zeer omslachtige en vrij langdurige werkwijze. Diverse loodwitfabrikanten, in binnen- en buitenland, probeerden dan ook met proceswijzigingen verbeteringen te bereiken. Vermoedelijk hebben Cornelis of Krijn jr., vrij snel nadat zij de fabriek in 1819 hadden overgenomen, plannen gemaakt om loodwit te gaan produceren. Zij hebben toen aan hun kundige stadsgenoot, de apotheker C.M. van Dijk (1797-1867) advies gevraagd om de verschillende aspecten van de loodwitbereiding te toetsen aan de scheikundige wetenschap. Krijn Hoogeveen jr. verkreeg op 3 augustus 1855 octrooi voor een door hem voorgestelde loodwitbereiding volgens het zogeheten kamerproces, dat in de fabriek van Hoogeveen & Co werd doorgevoerd, met een uitbreiding van de capaciteit van de stoommachines. Mogelijk vanwege de hoge brandstofkosten, keerde men in 1860 weer terug tot de oude Hollandse methode.

De scheikundige processen bleken niet in staat het zuiver witte loodwit te verkrijgen als voorheen met de oude werkwijze. Bovendien was het gezondheidsrisico voor de werknemers onverantwoord groot. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat in de Europese Unie de productie van loodwit niet meer is toegestaan.

Een loodwitpot, ook wel oxydeer- of calcineerpot genoemd, die in de bodem bij een voormalige loodwitfabriek gevonden is. Afmetingen: ongeveer 20 cm hoog en 10 cm doorsnede.

Gasvlamverlichting

door Simon den Daas

Bij archiefonderzoek loop je soms tegen kleine maar leuke vondsten op (zie pagina 4). Die hebben weliswaar niets met het eigenlijke onderzoek te maken maar zijn toch de moeite waard om te noteren. Het keukenproject is geen archiefonderzoek, maar ook daarbij vinden we buiten de keukens onverwachte zaken. Zoals een originele gasvlamverlichting.

In de keuken van Herenstraat 27 zagen we ronde houten voetstukken waarmee gaskraantjes tegen de muur gemonteerd hebben gezeten. Een enkele keer met een stukje van een koperen gasbuis er nog in. Meestal zijn het aansluitingen geweest voor gastoestellen, maar op sommige plekken mogelijk ook voor verlichtingselementen. Ik kende die voetstukken uit mijn eigen huis. Maar ik wist niet hoe zo'n gasvlamverlichting er uit zag. En hier, in de lange gang van Herenstraat 27 zit een compleet exemplaar tegen de muur, klaar om gefotografeerd te worden.

Het werkt eenvoudig: er zit een kraantje op een gasleiding gemonteerd. Als je licht wilt hebben draai je het kraantje een eindje open en steek je het gas aan. Het kraantje moet niet te ver open staan: dan krijg je een blauwe vlam. Dat geeft minder goed licht. Na het aansteken draai je daarom het kraantje een stukje dicht zodat er een brede gele vlam ontstaat.

Zo'n verlichting door middel van een gasvlam werd na 1886 aanzienlijk verbeterd toen het gasgloeilicht door Auer von Welsbach werd uitgevonden. Die verlichting werkte met een gloeikousje, zoals dat nog gebruikt wordt bij bijvoorbeeld Campinggaz-lampen. Zo'n gloeikousje werd bij de gevonden gasvlamverlichting nog niet toegepast.

Zie voor meer informatie over gasverlichting:
http://www.petromax.nl/De_Gasverlichting/De_Gasverlichting_1941.pdf

Aankopen Utrechts Monumentenfonds

door G  Veldhuijzen

Tussen 1966 en 1993 werden door het Utrechts Monumentenfonds (UMF) diverse panden aangekocht die soms jaren waren verwaarloosd. Bijvoorbeeld na een calamiteit zoals een brand, door sloopplannen die later werden herzien, door jaren van tijdelijk gebruik zonder een woonfunctie of doordat eigenaren het onderhoud niet meer konden betalen en de eigentijdse voorzieningen voor een woning ontbraken. We beschrijven hier enkele voorbeelden in het kort.

Dorstige Hartsteeg 21

In 1972 was een aanvraag voor sloop van Dorstige Hartsteeg 21 ingediend omdat de toenmalige eigenaar daar garageboxen wilde bouwen. Op de begane grond had jarenlang een accufabriekje gezeten, de binnenplaats was door een plat dak afgesloten en ook de benedenruimten van Lange Nieuwstraat 53 en 55 waren bij die accufabriek betrokken. De gemeente was geneigd de sloopvergunning te verlenen, maar omdat het pand in de binnenstad lag moest iemand die stage liep bij de afdeling Monumenten de situatie eerst even gaan bekijken. Tijdens dit bezoek werden houten pilaren, die een houten bovenbouw ondersteunden, ontdekt en ook oude kozijnen en ramen die heel verwaarloosd in de fabrieksruimte waren blijven zitten. Wat boven de begane grond uitstak was helemaal ernstig verwaarloosd en door het bijna verrotte houtwerk stond het metselwerk er uitermate instabiel bij. De conclusie was, dat er vanwege de ontdekking van allerlei elementen uit de 17de en 18de eeuw geen sloopvergunning kon worden afgegeven. Maar er werd meteen ook aan een oplossing gedacht. En zo brachten ambtenaren van de afdeling Monumenten

onder bezielende leiding van wethouder T. Harteveld de teleurgestelde eigenaar in contact met het Utrechts Monumentenfonds. Bij de daaropvolgende overdracht werden tevens de panden Lange Nieuwstraat 53/53 Bis en 55/55 Bis betrokken. In 1974 werd Dorstige Hartsteeg 21 en 21A geheel gerestaureerd, ondersteund door subsidie uit een regeling voor panden die geen monument waren maar wel belangwekkend genoeg om te behouden. Het pand had ook geen eigen adres maar werd aangeduid als achterbouw van Lange Nieuwstraat 53. Als je nu ziet wat er nog staat, dan kun je je de garageboxen niet meer voorstellen.

1972: de accufabriek bestaat nog en voor de achterdeur werd geparkeerd. Dit is nu de voordeur van nr. 21.

Hoek tussen de galerij en nr. 21 in 2013.

De eerste verdieping van nr. 21 in 1971, voor de restauratie.

De zuidgevel, begane grond, van Jacobijnestraat 2 in 1972 voor de restauratie.

Jacobijnestraat 2

Twee broers hadden een aannemersbedrijf, maar waren ermee opgehouden. Waarschijnlijk hadden zij ooit Jacobijnestraat 2 gekocht, als werkvoorraad, *Na de restauratie in 1989.* om het pand nog een keer te restaureren. Toen zij het pand in 1987 aan het UMF aanboden, was eigenlijk alleen de kelder en een deel van de begane grond nog bruikbaar. Daarin zat de bekende Utrechtse poppendokter die destijds een begrip was in de stad. In het dak zat een gat waar de duiven in- en uitvlogen en het regenwater binnenkwam; met noodvoorzieningen bleef de schade enigszins beperkt. Na aankoop in 1987 moest de onderhoudstoestand zo snel mogelijk worden gestabiliseerd. Hiertoe werd een ploeg geformeerd - bijgestaan door een nieuwsgierige bouwhistoricus Bart Klück, die niets wilde missen - en er werden containers besteld. Op een dag werd van boven naar beneden duivenpoep geschept en werd allerlei andere begroeiing en afval in de containers gedaan. Na afloop van deze werkzaamheden moesten alle deelnemers aan deze werkzaamheden direct naar huis om hun kleren meteen in de wasmachine te doen en een uitgebreide douche te nemen. Als je over de gevulde containers keek zag je er allerlei insecten zoals vlooien boven vliegen en dansen.

Jacobskerksteeg 25

In 1979 was Jacobskerksteeg 25 eigendom van een weduwe uit Odijk. Zij had bij restauratiearchitect J.C. Meulenbelt een plan laten maken om het kleine pand terug te restaureren van opslagruimte naar woonhuis. Toen de uitvoering hiervan echter een probleem bleek te zijn, werd contact gezocht met het Utrechts Monumentenfonds dat pand direct na aankoop restaureerde en in 1980 als woonhuis verhuurde. Het leuke van dit pandje is dat je,

Het pand Jacobskerksteeg 25 in 1980, gestut tegen een steunbeer van de Jacobikerk tijdens de restauratie.

De eerste verdieping van Jacobskerksteeg 25, na de restauratie in 1980.

door in het bolkozijn op de verdieping het raam en het luik te openen, via een kerkraam direct uitzicht krijgt op de kansel in de Jacobikerk.

Jansveld 9 en 11

In 1972 had de bank Slavenburg een filiaal gevestigd in enkele prachtige voormalige woonhuizen aan de westzijde van het Janskerkhof. De voormalige tuinen waren al betegeld in verband met opslag. In 1972 werden door de bank de woonhuizen Jansveld 9 en 11 aangekocht en zij kreeg vergunning om de begane grond van beide panden te slopen en om te bouwen tot in- en uitrit naar de achterzijde van het bankfiliaal aan het Janskerkhof. Aan het Jansveld werden deze doorgangen afgesloten door hoge ijzeren hekken met tralies, in de eerste jaren nog bediend door een portier. In 1973 heeft de bank de bovenverdiepingen van beide panden verkocht aan het UMF. Beide panden zijn daarna in verschillende fasen tot woonhuizen met eigentijdse voorzieningen verbouwd. Toen pas bleek hoe belangwekkend het rijksmonument Jansveld 11 was met bijvoorbeeld de afbeelding van een oude 18de-eeuwse munt (De gouden rijder) op de lijstgevel aan de voorzijde. Vanuit de grote dakkapel heeft men een prachtig uitzicht over de stad. Al jaren geleden is de bank vertrokken en zijn de gebouwen aan het Janskerkhof in gebruik genomen door horeca-ondernemin-

links een tekening van A. Grolman van de voorgevel van nr. 11 in 1895, rechts de voorgevels van 11 en 9 in 1973 na de aanleg van de onderdoorgangen met het hek onder 9 gesloten.

Nieuwegracht 37
links: na de brand met het gat in het dak, rechts: na de restauratie.

gen. De in- en uitrit worden nu gebruikt voor allerlei opslag en als parkeerplaats. Het traliewerk van de ijzeren hekken is inmiddels bekleed met enkele houten platen om het uiterlijk iets vriendelijker te laten lijken. Maar als je voor Jansveld 11 staat zie je duidelijk dat er iets belangrijks op de begane grond ontbreekt.

Nieuwegracht 37

In 1965 woedde een brand in het pand Nieuwegracht 37 dat werd bewoond door een weduwe en haar zoon. Het verhaal ging dat zij ooit uit de Weimarrepubliek was gevlucht en daarna met een Nederlandse man was getrouwd. Zij sprak bij voorkeur Duits. Om in haar onderhoud te voorzien verhuurde zij in de naastgelegen panden Nieuwegracht 39 A, B en C kamers aan ongeveer vijftien studenten. Na de brand was Nieuwegracht 37 onbewoonbaar doordat ook een deel van de kap was verbrand. De panden Nieuwegracht 39 hadden ook veel achterstallig onderhoud. De weduwe kon het herstel van beide panden niet betalen. In 1966 werd overeengekomen dat Nieuwegracht 37 en 39 werden overgedragen aan het UMF met de clausule dat de voormalige hospita tot aan haar overlijden Nieuwegracht 37 voor een schappelijk bedrag kon blijven huren. Tijdens de restauratie in 1967 bleken de achtergevels van zowel Nieuwegracht 37 als 39 zo slecht dat deze vrijwel geheel opnieuw zijn opgetrokken met de oude stenen.

Een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van dit huis is opgenomen in het artikel van Ben van Spanje dat begint op pagina 24.

Nieuwegracht 82

In 1975 werd begonnen met de verhuizing van de stalhouderij A. Schoonhoven Buitendijk met alle koetsen en paarden uit de Keukenstraat en omgeving naar de Koningsweg. Wie kent het beeld nog dat de koetsen uit de Keukenstraat en de Magdalenastraat naar de Nieuwegracht werden gereden, waar de paarden werden aangespannen? Afhankelijk van de kleur van de jassen van de koetsiers kon je zien of de koetsen voor een trouwerij of een begrafenis werden gereedgemaakt. Op Nieuwegracht 82 woonde jarenlang het gezin van een van de koetsiers, de familie Van Leur. De heer A. Schoonhoven wilde de weduwe een rustige oude dag bezorgen en nam contact op met het UMF. Bij de overdracht die werd overeengekomen werd de clausule opgeno-

Nieuwegracht 82, voor en na de restauratie in 1982.

men dat de weduwe Van Leur tot haar overlijden in het pand mocht blijven wonen. In 1977 werd Nieuwegracht 82 grondig gerestaureerd en onder andere voorzien van een nieuwe keuken en een moderne douche. De kosten waren dermate hoog dat de weduwe daar alleen kon blijven als het UMF haar hielp bij het aanvragen van huursubsidie. Dit is jaren zo doorgegaan.

Springweg 110-130 (even)

In 1967 begon men zich in het bestuur van de Evert Zoudenbalch Stichting zich af te vragen wat men aanmoest met de witte huisjes aan de Springweg die ook wel Mieropscameren werden genoemd. Voor 1954 heette deze stichting «Het Gereformeerd Burgerweeshuis», maar het weeshuis was in 1925 opgeheven en de gebouwen waren aan een vakbond verkocht en werden onder de naam NV-huis een begrip. Tot twee jaar geleden gebruikte het poppodium Tivoli de zaal en de kantoren maar dit is inmiddels onderdeel geworden van het Muziekcentrum Tivoli-Vredenburg. Het leuke van vele jaren archiefonderzoek is, dat deze overdracht van twee kanten kan worden bekeken. De Evert Zoudenbalch Stichting heeft niet meer paraat dat die huisjes in 1583 via een legaat van Cornelis van Mierop bij het Gereformeerd Burgerweeshuis zijn terechtgekomen. In hun notulen wordt door de Evert Zoudenbalch Stichting melding gemaakt van het bestaan van het Utrechts Monumentenfonds, waarvan de secretaris ene Wijnand Thoomes schijnt te zijn die als ambtenaar op het Stadhuis van Utrecht werkt en het werk voor het fonds erbij doet. Als

Springweg 110-130: de Mieropscameren.

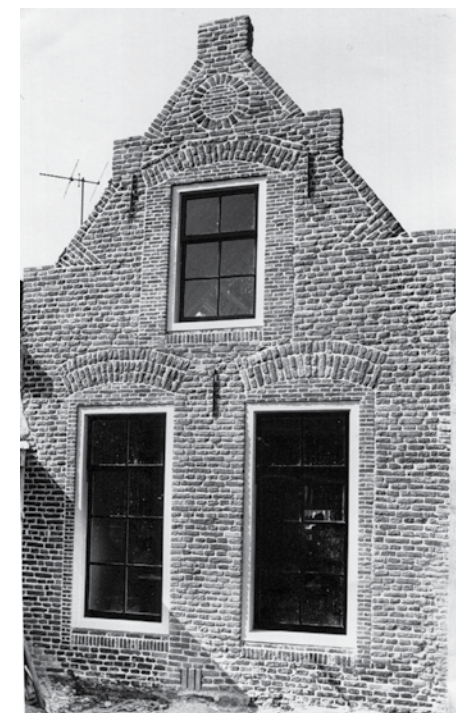

verkoopprijs stelt het bestuur een prijs van 35.000,00 gulden vast. Bij het Utrechts Monumentenfonds wordt de prijs op 45.000,00 gulden geschat en dit bedrag wordt in 1967 dan ook betaald. Dus 10.000 gulden teveel betaald!! Hierna zijn aan restauratie en onderhoud nog enkele honderdduizenden euro's besteed. En kijk nu eens welk een cultureel erfgoed er nog steeds staat!. Welke waarde zou je aan dit stukje erfgoed willen toekennen? Emotioneel of financieel, in ieder geval bestaat dit unieke monument al sinds 1583. Binnen niet al te lange termijn willen wij een editie van SteenGoed over deze Mieropscameren uitbrengen.

Zilverstraat 12 en 34

In de tweede helft van de jaren zestig had de gemeente Utrecht plannen om de Springweg op te waarderen tot een invalsweg met twee rijstroken richting Oudegracht om daarna na veel sloopwerk in de Lange Jansstraat uit te komen. De panden aan de westelijke straatwand van de Springweg zouden vanaf de Lange Smeestraat worden gesloopt om de gewenste breedte te kunnen verkrijgen. Om deze plannen te kunnen uitvoeren waren aan de westzijde van de Springweg reeds panden aangekocht, dichtgetimmerd en voor een laag bedrag in gebruik gegeven aan de ambulante handel. Op zaterdag stond die op de tweedehands markt in Wijk C. Iedere zaterdagmorgen was het een drukte van belang bij de dichtgetimmerde huizen in de Andreasstraat, Tuinstraat en Zilversteeg. Met bakfietsen en allerlei karretjes kwam iedereen zijn handel ophalen. Om hun handel te beschermen moesten de panden lekdicht worden gehouden en dat bleek - achteraf - vaak de redding van de panden en de voorkoming van het totale verval ervan. Voorbeelden hiervan zijn Zilverstraat 12 en 34, die in 1981 aangekocht konden worden nadat de ingrijpende verkeersplannen, na veel protest, van tafel waren verdwenen. In Zilverstraat 12 werden marktkramen opgeslagen. Achter het pand was een houten loods getimmerd waarin ook marktkramen werden opgeslagen. De marktkramen werden droog gehouden door allerlei zeilen en noodvoorzieningen. Zilverstraat 34 was ook dichtgetimmerd en voor opslag gebruikt. De bouwkundige staat van beide panden was dermate dat ze

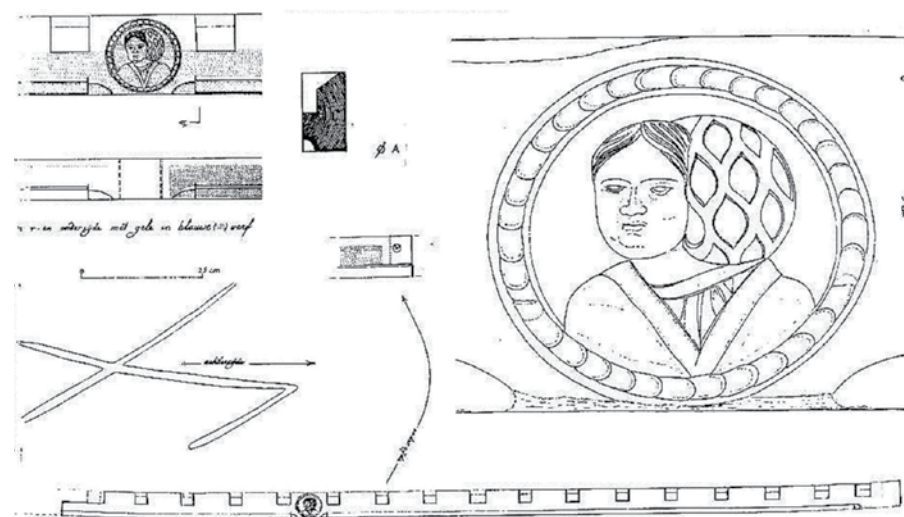
Tweemaal Zilverstraat 12, links in 1976, rechts in 1982.

De achtergevel van Zilverstraat 34, voor en na de restauratie. De schouders zijn weer hersteld.

direct na de overdracht weer tot woonhuis zijn gerestaureerd en eind 1981 weer verhuurd konden worden. Opmerkelijk is dat bij de restauratie van Zilverstraat 12 een eiken strijk balk is aangetroffen met een gesneden vrouwenhoofd, dat gezien de uitvoering tussen 1490 en 1530 is gemaakt. De grote vraag is nu of deze balk in een pand van na 1600 hergebruikt is. Deze balk had de jaren van verwaarlozing niet kunnen overleven als de boel niet lekdicht gehouden was.

Afbeelding van het snijwerk in een strijk balk, gevonden in Zilverstraat 12; de tekening is gepubliceerd in de nieuwsbrief van het UMF nr. 5 1982.

Nieuwegracht 37 en 39

Twee 17de-eeuwse juweeltjes

Door Ben van Spanje

De gevels van de beschreven huizen.

Inleiding

Aan de westzijde van de Nieuwegracht tussen de Hamburgerstraat en de Catharijnesteege staan twee bijzonder mooie panden: Nieuwegracht 37 en 39. Het zijn 17de-eeuwse panden die met hun opvallende gevels duidelijk opvallen tussen hun buurhuizen. Maar schijn bedriegt, want het pand er naast, Nieuwegracht 35, is minder opvallend en lijkt minder interessant, maar is ouder en het stamt gedeeltelijk uit de 15de eeuw! Utrecht heeft veel van die verborgen bijzonderheden.

Inbreien, het bebouwen van lege plekken tussen de bebouwing, is iets wat niet alleen tegenwoordig gebeurt. Het werd gedaan op (achter)terreinen van huizen op grote percelen, bijvoorbeeld aan de Oudegracht. Ook op plaatsen waar kloosters hadden gestaan, zoals aan de Runnebaan en de Trans op het terrein van de voormalige Paulusabdij. Maar het gebeurde ook op kleinere schaal, bijvoorbeeld op in buiten gebruik geraakte doorgangen en stegen naar achterterreinen. Zo is het huis Nieuwegracht 25 gebouwd in een steeg die naar het achterterrein leidde van Nieuwegracht 19. De bewoners van dat huis konden op die manier hun paarden achterom naar hun stal brengen in plaats van door het huis! Ook Nieuwegracht 37 is gebouwd in een doorgang naar een achterterrein. Dit zijn de eerste huizen die het Utrechts Monumentenfonds (UMF) in 1966 en 1969 heeft gekocht om ze van verval te redden. In dit artikel zullen we deze twee panden nader bekijken.

Bouwgeschiedenis Nieuwegracht 37

Dit huis is gebouwd in de stijl van de Amsterdamse bouwmeester Hendrick de Keyser die in Amsterdam actief was. De bouwstijl duidt erop dat het huis in de eerste helft van de 17de eeuw is gebouwd. Ook Oudegracht 168 is in die stijl gebouwd. Het zijn de enige twee panden in die stijl in Utrecht. Hierdoor is Nieuwegracht 37 van grote historische waarde. Maar dat niet alleen, de gevel is een lust voor het oog! Het is een zeer smal en diep huis: 2,85 meter breed en 9,75 meter diep op een perceel van 3x13 meter. Het huis heeft een brede lijstgevel die door een houten, met palmbladmotieven besneden puibalk en twee zandstenen waterlijsten in tweeën wordt gedeeld. Links onder deze puibalk zit een zandstenen console met de kop van een man. De beide verdiepingen hebben pilasters met Griekse motieven. De gevel is mooi met veel natuursteen als decoratie: basementen, kapitelen, kussenblokken en kroonlijsten. Bijzonder aan deze gevel zijn de zeer gedetailleerd bewerkte zandstenen platen boven de puibalk, waarvan de middelste is voorzien van een wapenschild, met vijf Franse lelies opgehangen aan een beeldhouwde houten boomtak. De huidige ramen zijn bij de restauratie vernieuwd in 18de-eeuwse stijl. Er waren geen sporen te vinden van de oorspronkelijke ramen.

Eigenaren

Op 24 april 1624 koopt Dirck van Weede van Gijsbert van Hardenbroek, die toen woonde op Nieuwe Gracht 19², alinghe huysingne, kelders en kluisen, (de kelder onder de straat) bodem en de boord (werf) ende een nieuw ledikant. Zo kon de

nieuwe eigenaar tijdens de verhuizing vast in zijn nieuwe huis slapen. Het is dus aanmerkelijk dat Dirck van Weede dit huisje heeft laten bouwen, temeer omdat zijn familiewapen op de voorgevel staat.

Op 16 mei 1626 wordt een hypotheek gevestigd op een huis en hofstede aan de westzijde van de Nieuwegracht. Noordwaarts, richting Hamburgerstraat, woont dan Dirk van Weede en zuidwaarts, aan de andere kant woont de heer van Wolffsweert met een poortweg ernaast. Deze poortweg hoorde bij een groot 15de-eeuws huis in de Hamburgerstraat, nu Hamburgerstraat 23 en 25, met een achteruitgang aan de Nieuwegracht. Tijdens de restauratie van Nieuwegracht 37 in 1966/1967 kwamen op de begane grond in de rechter muur bouwsporen te voorschijn van een dichtgemetselde doorgang naar het huis Nieuwegracht 35. Ergo, het huis is gebouwd in een doorgang!

Familiewapen

Bij de restauratie kwam op de voorgevel onder vele lagen verf een rond wapenschild te voorschijn. Het toont zes Franse lelies, gerangschikt van boven naar beneden 3-2-1 met eromheen een groen geschilderde krans. Navraag bij het Centraal Bureau voor Genealogie bevestigde dat dit het wapen is van de familie Van Weede, met dien verstande dat de groene krans eromheen er niet bij hoort. Dirck van Weede was brouwer. Was hij wellicht niet van de deftige tak en maakte hij zijn eigen variatie op het familiewapen?

Na zijn dood erfde zijn dochter Johanna, gehuwd met Vincent Stalpart van der Wielen het huis. Johanna en Vincent hadden ook het huis Nieuwegracht 35 in eigendom. Hun erven verkochten Nieuwegracht 35 op 24 februari 1699 aan Gijsbert van Vianen, de bekende stadsmetselaar. Wij zouden nu zeggen: de stadsbouwmeester. Die kon zo'n fraai huis wel waarderen! Het is niet zeker of hij daar ook heeft gewoond. Ook aan de overkant van dit stuk gracht had hij een huis gekocht.

Studenten en onderduikers

In 1965 werd het huis bewoond door mevrouw Smit-Hiensch. Zij woonde er toen al ruim zestig jaar en heeft veel buurtgenoten zien komen en gaan. In de loop van de tijd heeft zij veel studenten in huis gehad. Zij was er trots op dat ze allemaal hun studie hebben voltooid. In de Tweede Wereldoorlog hebben joodse onderduikers een veilig onderduikadres bij haar op zolder gevonden. Aan de overkant van de gracht woonde toen een vrouw die in haar kelder grote pannen soep kookte, waarvan zij flinke hoeveelheden meenam voor haar onderduik gasten. De zoon van de kokende vrouw was NSB-er, maar die heeft dit niet doorgehad. Na de oorlog kreeg mevrouw Smit een oorkonde waar zij zeer trots op was.

Restauratie

In 1965 is de bovenverdieping en het dak zwaar beschadigd door brand en mevrouw Smit-Hiensch was kennelijk niet of niet goed verzekerd want zij kon de kosten van het herstel niet betalen. Het huis stond er leeg en eenzaam bij. Behalve vanwege de schade door de brand was het huis ook al eerder in een slechte toestand. *Een foto van na de brand is te zien op pagina 20.*

Het UMF is opgericht met de bedoeling eigenaren van monumentale huizen te helpen bij restauraties. Zo was de eerste subsidie van het fonds, in 1959, een bijdrage in de totale restauratiekosten van het poortgebouw van het huis Zoudenbalch in de Mariastraat. Daarna echter ging het UMF verder, door bijzondere huizen te kopen en zelf te restaureren. De toenmalige voorzitter van de gemeentelijke monumen-

tencommissie, professor Ozinga, tevens bestuurslid van het UMF, drong sterk aan op herstel maar ook op restauratie van dit bijzondere pand. Het pand werd na moeilijke onderhandeling voor f 15.000,- gekocht en de verkoopster mocht er na de restauratie tot haar overlijden weer gaan wonen. Zij kreeg ook een renteloze lening om haar huis weer in te richten.

De zeer grondige restauratie werd uitgevoerd onder leiding van architect A.L. Oosting. Op de binnenplaats staande bouwsels, een keuken en een toilet en een bij nummer 35 horende kast werden verwijderd. De hele achtergevel, de onderpui en de topgevel werden verwijderd en geheel vernieuwd. Uit bouwsporen bleek dat de raamkozijnen in de voorgevel op de eerste en de tweede verdieping oorspronkelijk kruiskozijnen waren. De laat 19de eeuwse schuiframen zijn echter gehandhaafd. In de houten puilijst zijn de gaten gevonden van stijlen, wat er op duidt dat het huis oorspronkelijk een houten onderpui had. Vermoedelijk is de gevel oorspronkelijk bekroond met een in die tijd gebruikelijke trapgevel maar daar zijn geen sporen van gevonden. De gevel wordt nu bekroond door een vaasvormige 'piron'. Het huis heeft ook nog de oorspronkelijke spiltrap.

Tijdens de restauratie bleek dat het huis geen eigen zijmuren had en dat de vloerbalken in de zijmuren van de buurhuizen waren 'ingebalkt'. De noordelijke zijmuur, van Nieuwegracht 35 dus, bleek voor een groot deel te bestaan uit middeleeuwse moppen. Dit betekent dat dat huis veel ouder is. In deze zijmuur zat een dichtgemetselde doorgang. Dit, en de ingebalkte vloerbalken, duiden erop dat het huis is gebouwd in een doorgang van de Nieuwegracht naar een achterterrein.

Na beëindiging van de restauratie in oktober 1967 kon het huis worden bezichtigd. Er kwamen zo'n vijftienhonderd mensen kijken. Dat zal dringen zijn geweest! Het leverde het UMF wel vijftig nieuwe donateurs op!

Nieuwe Gracht 39

Dit pand bestaat uit twee 17de-eeuwse, diepe huizen met twee bouwlagen. Het zijn duidelijk twee verschillende huizen. Het huis bestaat uit een voorhuis, een achterhuis met een daartussen gelegen binnenplaats. Het perceel is 9 meter breed en 27 meter diep. Het rechterdeel verschilt duidelijk van het linkerdeel. Dat was oorspronkelijk een poorthuis: een poort met daarboven woonruimte, wellicht voor de koetsier of ander personeel. Zoals eerder gemeld was dit het poortgebouw van een huis in de Hamburgerstraat, nu 23 en 25. In de gevel zijn de aanwijzingen daarvan te zien. Boven de ramen van de beganeerd-verdieping bevindt zich de gemetselde boog van de poort. Maar ook de schampstenen links en rechts op straatniveau zijn duidelijke aanwijzingen. Het heeft een fraaie 17de eeuwse trapgevel. Het lin-

De raampartij is net zo breed als de oorspronkelijke poort. De boog boven de poort is nog zichtbaar met de sluitsteen en de aanzetstenen. Aan de voet van de oorspronkelijke zijmuren van de poort zijn de twee schampstenen te zien.

Links: achtergevel Nieuwegracht 39 in 1933. Rechts dezelfde gevel tijdens de restauratie.

kerdeel heeft eveneens een 17de-eeuws karakter, maar is opgebouwd uit vermoedelijk hergebruikte middeleeuwse bakstenen. Dit betekent dat er daarvoor een nog ouder huis heeft gestaan. Ook het achterhuis is vermoedelijk 17de-eeuws. Oorspronkelijk stond achter deze twee huizen nog een dwars achterhuis met twee bouwlagen. In de 19de eeuw is het verlaagd.

In 1965 verkeerde dit pand in een zeer slechte, onderkomen staat. De daken en de goten waren lek en op enkele plaatsen gestempeld, de vloeren waren op diverse plaatsen verrot door het binnengedrongen water. Het huis werd ondanks dat intensief door studenten bewoond, maar dit is natuurlijk een pleonasme! Architect A.L. Oosting maakte een restauratieplan, maar de eigenaar kon de kosten daarvan niet opbrengen. Het UMF kocht het huis in 1969. Het is daarna gelukt om met drie studenten een overeenkomst te sluiten waarbij zij ieder aan het UMF f 10.000,- leenden op voorwaarde dat zij er na de restauratie weer zouden kunnen gaan wonen. Oosting ging toen in overleg met hen het restauratieplan verder uitwerken. Een van de drie trok zich terug, zodat een andere kandidaat moest worden gezocht. Toen die was gevonden trok zich weer een ander terug. Bij overleg met de twee overgebleven deelnemers in 1970 bleek, dat na de restauratie de huurprijs zou uitkomen op f 600,- per maand per wooneenheid. Zij wilden toen eigenlijk het pand liever zelf kopen. Het UMF besloot na de restauratie dit te doen.

Het pand moest worden ontruimd om aan het werk te kunnen gaan. Liefst 17 bewoners moesten hun heil en onderdak elders zoeken. Aan enkelen van hen kon het UMF woonruimte aanbieden. In 1972 kon eindelijk met de ingrijpende sloop worden begonnen. Aan het eind van dat jaar waren de nieuwe kappen geplaatst, de muren en de balk hersteld en kon met de restauratie worden begonnen. Toen was ook eindelijk de financiering rond met de subsidies van rijk en gemeente. De totale kosten van de restauratie waren begroot op f 640.000,-.

¹ en ² Zie ook SteenGoed 34 Nieuwe Gracht 19, april 2006.

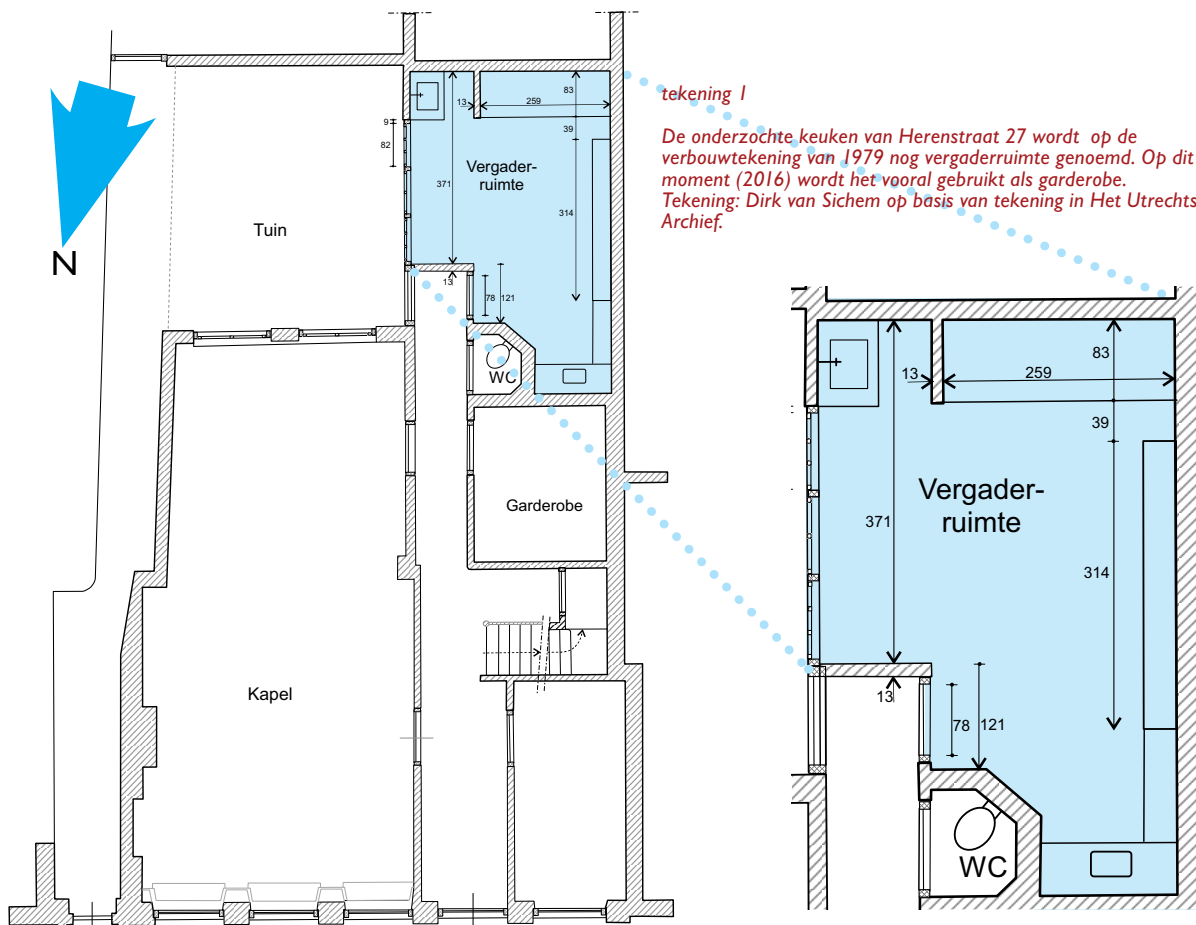

foto 1

Wanneer je in de turfkist (foto 1) langs de achtermuur naar boven kijkt (foto 2) zie je dat de storkoker bovenin is afgedekt met (onbewerkte) planken.

foto 2

Een keuken vermomd als garderobe in Herenstraat 27

Simon den Daas/Dirk van Sichem/Wim Zwanikken

Heel wat mensen hangen hun jas op, zetten hun paraplu neer in de garderobe van Herenstraat 27 zonder zich bewust te zijn van het bijzondere karakter van deze ruimte: een eerbiedwaardig oude keuken. Dit huis is beschreven in Delfin cs 'De huizen binnen de Singels', maar een keuken wordt daar niet vermeld. Is deze indertijd over het hoofd gezien of als minder belangrijk ervaren? Ook in Documentatie.org geen vermelding van een keuken. Voor ons een echte onverwachte vondst. Bovendien bleken in de kelder sporen aanwezig van een mogelijk nog oudere keuken.

De keuken op de begane grond

Dit keukenvertrek ligt aan het eind van de gang rechts in een aanbouw. Het fungeert nu als garderobe/dienstvertrek. Op een bouwtekening uit 1979 heet het 'vergader-ruimte bij de Maartenskapel'. Mogelijk stond het keukengebouwtje er al voordat de tweede beuk (het westelijk bouwdeel naast de voordeur) gebouwd werd. Dat zou verklaren waarom dat deel op de plaats van het keukengebouwtje minder breed/diep werd in verhouding tot het oostelijk deel van het huis (zie voor ligging en omsluiting de tekening hier-naast). Dan zou de keuken ouder zijn dan dat deel van het huis. We konden echter niet nagaan of de noordwand van de keukenaanbouw deel uitmaakt van de achtergevel van (een van de beuken van) het hoofdhuus of daar koud tegen aan staat.

De keukenaanbouw heeft nu een plat dak dat ook als terras fungeert. Het ligt voor de hand dat er eertijds een kapje op heeft gestaan: de nog aanwezige turfkoker is nu bovenaan afgedekt met een stuk hout of plaat, maar een turfkoker pleegt nu eenmaal te eindigen/beginnen in een turfzoldertje (foto's 1 en 2). Die turf kon via het oostelijk van het huis gelegen gangetje worden aangevoerd tot voor het keukengebouwtje en via een dakkapel naar die zolder gehesen/ opgestoken/opgegooid worden. Om de dagvoorraad in de turfkist te krijgen, was de zolder zeer waarschijnlijk van binnenuit bereikbaar.

De keuken is ca. 4 m breed, ca. 6,10 m lang en 2,5 m hoog. In de noordoosthoek bevindt zich een insprong die correspondeert met het toilet, dat toegankelijk is vanuit de gang. Mogelijk bevond zich op de plaats van het huidige toilet ooit een secrete (foto 3). De hoek is afgeschuind waarschijnlijk omwille van comfortabeler bewegingsruimte. Verderop bij de notities over het plafond, vermoedden we op de plaats van het huidige aanrecht een steektrap-petje naar de turfzolder. Het op- en afstappen van dat trappetje zou vergemakkelijkt kunnen worden door die afschuining. Het forse kozijn van de toegangsdeur heeft dezelfde profilering als de overige deurkozijnen in de hal maar is minder hoog. De deur is vlak aan de kant van de gang en geprofileerd met twee vlakke panelen aan de keukenkant (foto 4). De deur draait op twee zware staartgehangen aan knieren/bochtscharnieren (foto 5 en 6). De dor-

foto 3

foto 4

foto 5

foto 6

foto 7

foto 8

foto 10

foto 9

foto 11

foto 12

foto 13

pel van arduin is vlak, ruim 20 cm breed en flink uitgesleten. De vloer is van dubbelgebakken tegels, chamois/ licht okerkleurig, 8-kantig met zwarte eveneens dubbelgebakken vulstukjes. Datering vermoedelijk rond 1900. Langs de wanden ligt een afwerkings-/opsluitrand van dubbelgebakken zwarte tegels. (foto 7).

Op een strook onder de ramen van ca. 55 cm diep ontbreken de vloertegels: gelet op de omtrek van deze strook, heeft hier waarschijnlijk een aanrecht met kastjes gestaan. Dat aanrecht stond er kennelijk nog toen de vloer van dubbelgebakken tegels (daar omheen) werd gelegd.

De oostwand

In de oostwand zien we, gerekend vanaf de straat, eerst bovengenoemde inspringing met de afgeschuinde hoek. Deze is deels bekleed met witjes; deze zijn voor een deel geel overgeschilderd (foto 8). Daarnaast de eveneens hierboven besproken toegangsdeur. De muur boven de deur is bekleed met witjes. Dan maakt de muur een hoek van 90 graden. Ook op dat muurdeel bevindt zich een veld witjes (breed 8 tegeltjes plus een strookje; hoog vanaf het plafond 8 tegels (foto 9). Daarnaast een zwaar, houtgepend, vlak kozijn met daarin drie identieke 8-ruitsramen, uitkijkend op de binnenplaats/ tuin. (foto 10). De ramen zelf met hun roedeverdeling ogen als vernieuwd naar oud model; het kozijn oogt oud. In de linker- en rechterstijl resten van vier bochtscharnieren waarop waarschijnlijk de oorspronkelijke binnenluiken hebben gedraaid. Er zijn ook resten (van de ophanging) van modernere binnenluiken te zien (foto 11 en 12). Naast deze raampartij bevindt zich een strook muurwerk van 96 cm breed waarop een veld van twaalf rijen witjes vanaf het plafond. Daarop zitten veel sporen van gebruik, onder andere een horizontale rij spijkergaten en -resten waar mogelijk een plank of rek heeft gehangen. Op dat veld witjes bevindt zich ook nog een rond houten onderdeel van de oude gasverlichtingsinstallatie (foto 13).

De plaats van de pomp

Er is geen overtuigend spoor van een pomp en hardstenen aanrecht gevonden. De meest waarschijnlijke plaats lijkt ons de zuidoosthoek: de 'nis' tussen het voormalige aanrecht en de schouw. Inderdaad staat in de bouwtekening uit 1979 in deze hoek een bak met pomp of kraan getekend (zie tekening 1 en de uitvergroting van het relevante deel daarvan ernaast).

De zuidwand

De zuidwand omvat een met witjes van onder tot boven aan de balk doorlopende muurstrook van 125 cm breed, maar wordt verder bijna helemaal in beslag genomen door een forse schouw. Deze schouw is omgetoverd tot een bergkast met een schuifdeur van plaatmateriaal. Voor deze deur bevindt zich een kapstok over de

foto 14 overzicht zuidwand: de schouw.

tekening 2: aanzicht zuid-wand.

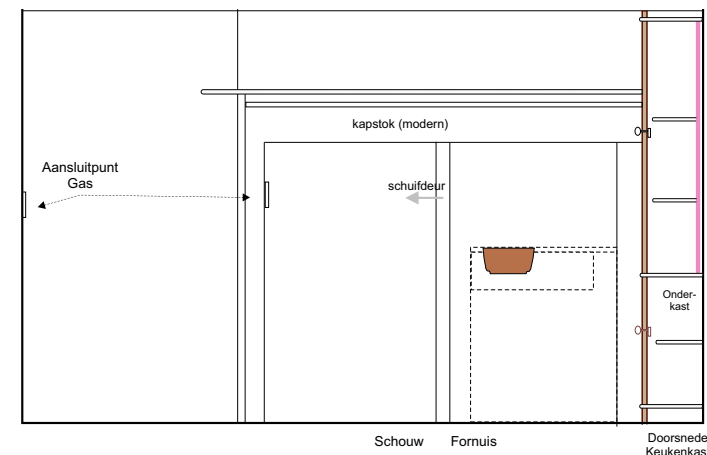

foto 15

breedte van de schouw. De schouw heeft een rechte kap die helemaal is bekleed met witjes (foto 14).

De stookplaats omvat twee 'compartimenten': het linker- (oostelijk gelegen) compartiment was bestemd voor een open vuur, het rechtercompartiment herbergt nog steeds een gemetseld fornuis. De linker (oostelijke) gemetselde wang is zowel aan de binnen- als aan de buitenkant met witjes betegeld (foto 15). Aan de binnenkant ontbreken nogal wat tegels (foto 16). De rechterwang wordt gevormd door de westelijke zijmuur. Ook deze is bekleed met witjes. De stookplaats is 83 cm diep, in totaal 259 cm breed; de hoogte in het 'openvuurcompartiment' is 160 cm. Daar bevindt zich een vlak, gemetseld plafond

foto 16

foto 17

waarin een gietijzeren veeg(?) -luik te zien is en een opening voor een kachelpijp (foto 17). Die opening vormt een aanwijzing dat het oorspronkelijke rookkanaal is dichtgezet en geschikt gemaakt om een kachel/fornuis te stoken. Boven het gemetselde fornuis bevindt zich een gewelfje met flauwe ronding, evenwijdig aan de achterwand, dat schuin oploopt richting open vuur (foto 18). De hoogte daar is bij benadering 180 cm.

Op de binnenzijde van de linkerwang bevindt zich nog

een rond houten onderdeel van de voormalige gasverlichtingsinstallatie (foto 19). De zware geprofileerde houten lijst is nog intact. (foto 20). In het 'openvuurcompartiment' bevinden zich nog de ijzeren platen. De liggende plaat is 74,5 cm diep en 135 cm lang; de staande plaat is 87,5 cm hoog en 135 cm lang. Boven de staande plaat bevindt zich een vrijwel gave tegelwand: tegels van 13x13 cm, gestyleerde florale versieringen in wit op een blauwgrijze achtergrond (foto 21). Deze tegelpartij is twaalf hele tegels breed; in de hoogte gaan zes hele tegels plus boven-

foto 19

foto 20

foto 18

foto 21

foto 22

aan één driekwart tegel en onderaan een halve tegel. Eén tegel heeft een afwijkend patroon: mogelijk een reparatieplek (foto 22). Er zijn in de florale versieringen ook variaties, met name voor wat betreft de afmeting van de cirkel in het midden (zie foto 23). Tegels met dit patroon vinden we in het 'Utrechts Modellenboek' van 1815 (foto 23). Ze zijn volgens Peter Sprangers gemaakt te Utrecht tussen 1780 en 1855 bij tegelbakkerij Agter 't Weystraat of bij Lucas. In het tweede compartiment bevindt

foto 24

foto 25

Ruitjes met akers.

Dubbele strikken.

Alle 3 uit het modellenboek 1815. foto 23 (3 foto's: Peter Sprangers)

zich nog steeds het gemetselde fornuis. Dit compartiment is met witjes bekleed: de betegeling van de achterwand is 8 tegels breed. Door de plek - achterin de kast - was het fornuis niet gemakkelijk inspecteerbaar. Het is 80 cm hoog, aan de voorzijde geheel open. Werd die ruimte misschien gebruikt om hout te drogen? (foto 24) De metalen bovenbouw van het fornuis bestaat uit twee metalen platen - even dik als de haardplaten - waarvan de onderste geheel dicht is. Die platen zijn onderling verbonden door vierkante 'zuiltjes' van zwaar plaatijzer. In de bovenste plaat bevinden zich vier 'potten'. Twee daarvan zijn 18 cm in doorsnede, lopen naar beneden ovaal toe en hebben onderaan een kleine opening. De twee anderen zijn respectievelijk 28 en 33 cm in doorsnee en zijn voorzien van een rooster (foto 25). Die metalen bovenbouw staat op met witjes beklede muurtjes. Uit het feit dat de onderste plaat dicht is en de vulopening (tevens enige trekopening) aan de kant van het open vuur zit, zou je kunnen concluderen dat het fornuis verwarmd werd door gloeiende houtskool/turf uit de open haard tactisch rond een of meer van die potten te schikken. (foto 26).

foto 26

foto 25

foto 27

foto 28

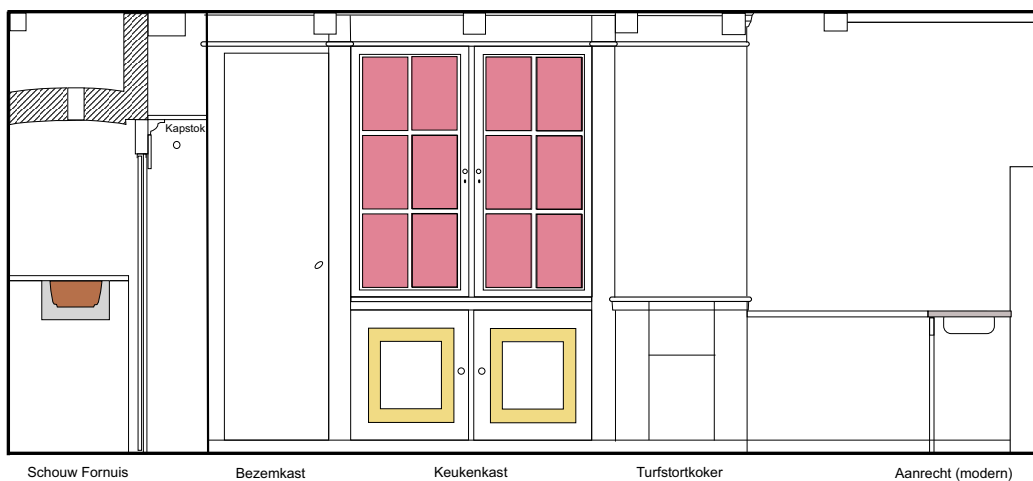
De noordwand

Naast de inspringing die het toilet herbergt, bevindt zich aan de noordwand een okerkleurig granito aanrecht met moderne waterleiding en kranen. Boven dat aanrecht bevinden zich drie rijen witjes, zo te zien secundair gebruikt (foto 27). Op de zijkanten van de gemetselde steunmuurtjes van dat aanrecht bevinden zich eveneens witjes. Onder het aanrecht zijn geen sporen van betegeling te zien.

De westwand

Vanaf de schouw zien we op deze westwand eerst een strook witjes van twee tegels breed van onder tot boven. Dan begint een ensemble van achtereenvolgens een gesloten legkast met resten van een oude indeling met vijf planken, nu in gebruik als bezemkast, een servieskast met gesloten onderkast en een turfkuist met turfstortkoker. Dit ensemble reikt tot aan het plafond (foto 28). Aan de turfkuist vallen leuke details van hang-

en sluitwerk op: een gesmeed ijzeren haakje, staartgehetengetjes, een houten werveltje (foto 29, 30, 31). De turfkuist eindigt zoals hiervoor gezegd in het niets: de verdieping/zolder die waarschijnlijk daarboven gelegen was, is afgebroken. De servieskast is 32 cm diep en 170 cm breed. Hij heeft een geprofileerde kroonlijst, verder twee deuren met elk zes ruiten. Aan weerszijden van die deuren bevinden zich pilasters met eenvoudige bekroning. De onderkastjes hebben vlakke deuren. We zien oude ronde deurknoppen en werveltjes met een bijzondere vorm (foto 32, 33 en 34). De achterwand van de servieskast bestaat uit kraaldelen van twaalf cm breed. De deur van de bezemkast is aan de buitenkant vlak, aan de binnenkant bevinden zich drie klampen (foto 35).

tekening 3
aanzicht west-
wand.

foto 29

foto 30

foto 31

foto 32

foto 33

foto 32

foto 33

foto 34

Plafond

Het plafond bestaat uit een wat onregelmatig ogende enkelvoudige balklaag evenwijdig aan de straat. Daartussen bevinden zich kraaldelen van twaalf cm breed, behalve in het balkvak aan de noordkant: dat is iets verlaagd en dichtgemaakt met plaatmateriaal, vermoedelijk hardboard of triplex. Mogelijk bevond zich op deze hoogte een steektrap naar de turfzolder. Met wat geluk bevinden zich achter het triplex een vastgespijkerd luik of een dichtgetimmerd trappegat met een lichte raveling. Vanaf de straat gerekend zien we achtereenvolgens één balkvak van zo te zien 117 cm (het daar aanwezige plaatmateriaal bemoeilijkt de inspectie), twee balkvakken van ca 52 cm, drie van ca 77 cm en één van 69 cm. De maten van de zeven balken, gerekend vanaf de straat, zijn achtereenvolgens (hoogte bij breedte) 12x10, 13x10, 13x12 (drie maal), 13x21 (deze zware balk ligt tegen de schoorsteenkap aan) en 10x9 cm (tegen de zuidwand aan).

tekening 4
de onderzochte keuken-
ruimte(?) in de kelder.
tekening: Dirk van Sichem op
basis van tekening in
Het Utrechts Archief.

Het keukenvertrek in de kelder

Er is nog een vertrek dat de indruk wekt een keuken-functie gehad te hebben: de kelder aan de straatkant. Deze is bereikbaar via een deur en stenen trap rechts van de gang. Na de deur kom je eerst met een afstapje op een met grauwe plavuizen belegd bordes. Dat eerste bordes is 115 cm breed en 90 cm diep. Vandaar ga je na een hoek van 90 graden met eenzelfde afstapje naar een tweede bordes van 80 bij 83 cm, ook belegd met grauwe plavuizen. Vanaf dat tweede bordes gaan er nog negen treden recht naar beneden. De aantrede is 22 cm (een hele steen); de optrede 18 cm. De kelder is 510 cm breed en 596 cm diep (zie tekening 4). De vloer is belegd met rode (grauwe?) plavuizen van 22 bij 22 cm in halfsteensverband. In de vloer zijn geen duidelijke aanwijzingen voor een waterput gevonden.

Op de wanden bevindt zich oud smeerwerk met hier en daar nog flinke lagen witkalk. In de noordoosthoek bevindt zich een redelijk intact veld oude tegels (kinderspelten). Deze worden door de heer Sprangers beschreven, zoals is aangegeven in het bijschrift van foto 36 A. Dat veld is twaalf lagen hoog vanaf de grond (plus een strookje) en veertien 14 tegels breed (foto 36). Vier tegels vanaf de rand begint een nisje, met witjes betegeld. Het nisje is 52 cm hoog, 39 cm breed en 28 cm diep (foto 37). Het plafond bestaat uit brede delen (25 tot 27 cm breed). Het heeft een eenvoudige zware balklaag evenwijdig aan de straat. Zes balken. Deze balken zijn 32 cm breed en 18 cm hoog, met uitzondering van de veel lichtere scheerbalk aan de noordwand en een nieuwe balk van 15 cm hoog en 6 cm breed tegen de zuidwand. De afstand tussen de balken is tussen de 76 en 80 cm behalve het meest zuidelijke balkvak: dat is 72 cm breed. Onder de balkkoppen zijn nieuwe, eenvoudig geprofileerde sleutelstukken aangebracht, vastgezet met twee draadnagels (foto 38). De eerste zware balk vanaf de straat is in het midden aangeheeld en wordt ondersteund door een soort standvink.

Naar de oostwand toe bevindt zich een raveling van 65 cm diep en twee balkvakken breed. Die raveling omsluit een gewelfje dat de bovengelegen stookplaats draagt. Mogelijk was er ook een stookplaats in deze kelder onder deze raveling, maar daarvan zijn geen sporen aangetroffen (foto 39). In de noordwand (aan de straat) bevinden zich drie koekoeken/lichtopeningen. Aan de straatkant zijn deze voorzien van elk vier verticale ijzeren tralies. Aan de binnenkant bevinden zich daar zesruits raampjes in lichte kozijntjes. Twee ervan zijn losgemaakt en staan nu op de vloer. Om de afsluiting volledig te maken, zijn er ook nog eenvoudige houten binnenluiken/schotten waarin in het midden een klein ruitvormig stukje glas is aangebracht. Deze luiken worden, wanneer ze open staan, door handige houten haken omhooggehouden (foto 40).

Plaats van vuur, pomp, put en aanrecht

Mogelijk is deze kelder de voorloper geweest van de boven beschreven keuken op de begane grond. Van vuur, put en aanrecht is dan ieder spoor verdwenen. Mogelijk vormen de spijkergaten en de sporen van betegeling in de noordoosthoek aanwijzingen voor een pomp aldaar. Aan de zuidwand is duidelijk verbouwd. Je krijgt de indruk dat daarachter ook weer een kelder heeft gezeten. Als je door de met geperforeerde stalen platen afgedichte ventilatieopeningen kijkt, zie je echter alleen de onderkant van een houten vloer met daaronder een zand- en puinpakket.

Wateroverlast

Deze kelder staat volgens de gebruikers geregeld onder water. Op sommige plaatsen is te zien dat de grond onder de plavuizen is weggespoeld. Zou inzicht in de

foto 36

foto 37

foto 38

foto 40

foto 39

foto 36A (foto's + bijschriften: © Peter Sprangers)

10 figuurtegels uit ca. 1650
129x129x11/12 mm
Utrecht, A. 't Weystraat

83 x kinderspeltegels uit ca. 1650
129x129x11/12 mm
Utrecht, A. 't Weystraat

4 x reparatietegel
1680-1720
Utrecht, A. 't Weystraat

bouwhistorie van het huis daarvoor een verklaring kunnen geven?? Zijn er bijvoorbeeld nog watertoevoeren naar een dichtgemaakte waterkelder of -put aldaar?

Herenstraat 27 is bezocht door Simon den Daas en Wim Zwanikken op donderdag 4 september 2014; door bovenstaanden samen met Dirk van Sichem en Peter Sprangers op 23 oktober 2014.

Wij zijn het bestuur van de Maartenskapel zeer erkentelijk voor hun toestemming om de keukenvertrekken te mogen opnemen. Mevrouw Daantje Linschoten besteedde uren tijd om ons gezelschap te houden, onze vragen te beantwoorden en ons van dienst te zijn waar ze maar kon. De heer Rob van der Willik liet ons binnen, onthaalde ons op koffie en beantwoordde vragen waar hij maar kon. Een huis met verrassingen!

Peter Sprangers stelde ons zijn foto's van de antieke tegels ter beschikking en voorzag ons van informatie over de herkomst daarvan. Daarvoor onze hartelijke dank (foto 23 en 36A).

De overige foto's: Simon den Daas; de tekeningen: Dirk van Sichem; tekst: Wim Zwanikken.

Literatuur/bronnen

1. Het huis is beschreven in Delfin cs 'De huizen binnen de Singels', zonder vermelding van een keuken..

2. Sprangers, P. Utrechtse Tegels. Stili Novi, 2013. ISBN 9789078094500

Het huis in de steeg

Door Ben van Spanje

Inleiding

Het tijdschrift *SteenGoed* publiceerde drie keer een onderzoek naar huizen aan de toenmalige Runnebaan, de westzijde van de Nieuwegracht tussen de Trans en de Hamburgerstraat. Deze huizen zijn gebouwd in de periode 1618-1620. De percelen waarop deze huizen staan werden door de Staten van Utrecht op 3 december 1617 openbaar verkocht¹. Tussen de huidige huizen Nieuwegracht 23 en 27 was een steeg vrijgelaten, zodat de bewoners van deze kant van de Nieuwegracht toegang hadden tot de achterzijde van hun huizen. Zo krijgt Jonkheer Gijsbert van Hardenbroek, eigenaar en bewoner van Nieuwegracht 19, in 1626² toestemming van het kapittel van Oudmunster om van zijn hof een uitweg te maken tot in de poortweg van de Runnebaan.

In deze steeg staat nu een huis, Nieuwegracht 25. Aan de dakgoot is duidelijk te zien dat het pand er tussen is gezet. De vraag, wanneer het huis Nieuwegracht 25 in deze steeg is gebouwd, intrigeerde mij. Dit artikel bevat de neerslag van mijn zoektocht naar een antwoord.

De zoektocht

Zeker is dat het huis Nieuwegracht 25 is gebouwd vóór 1795. Bij de uitgifte van wijkhuisnummers kreeg het toen nummer F 240. In de OAT³ van 1832 wordt het huis ook vermeld. Het is dan van weduwe Poulter.

Bij het zoeken in de verkoopakten van de buurhuizen kwam ik als eigenaar van Nieuwegracht 23 in 1778 Viktor Jacob Konigsbergen⁴ († 1799?) tegen. Hij verkreeg het huis toen uit de nalatenschap van zijn moeder Gerarda Bosch, weduwe van (zijn vader) Valentijn Viktor Koningsbergen. Dat het inderdaad gaat om Nieuwegracht 25 kan worden afgeleid uit de vermelde namen van de eigenaren van de belendende huizen⁵. Zijn moeder kocht het huis op 13 februari 1765 van Roelof Verheijen, gehuwd met Theresia Baljet. In die koopovereenkomst wordt nadrukkelijk verwezen naar een overeenkomst van 1733 tussen Adriana Hol⁶, eigenaresse van Nieuwegracht 23, en Nicolaas van Vianen, glasmaker. Adriana Hol, 'bejaarde dochter' woonde samen met haar zuster Cecilia, weduwe van Rochus van Eede, en haar broer Hendrik, houtkoper, op de Oudegracht tussen de Weesbrug en de

Deel van de kadastrale kaart van 1832 met de beschreven huizen. Het huis met het kadastrale nummer 587 is thans Nieuwegracht 25.

Smeebrug⁷. Dit blijkt uit hun gezamenlijk testament van 21 augustus 1731, waarbij zij Nieuwegracht 23 vermaken aan hun neef Adrianus Verkerk of na zijn dood aan diens kinderen.

Van Vianen kreeg toestemming van vrouw Hol om in de steeg naast haar huis een 'bouwsel' te maken⁸. Als bijlage is de transcriptie van deze overeenkomst hier bijgevoegd. Nicolaas van Vianen wordt daarin genoemd als 'posseur van de huysinge daar noordwaarts naast staande'. Dat is dus Nieuwegracht 21. Maar tussen nummer 21 en 23 is geen steeg! En toen was Lodewijk van Ommeren⁹ daar eigenaar van. Heeft de notaris, of zijn klerk, zich vergist en woonde Van Vianen zuidwaarts dus op nummer 27? Ja, dat klopt, want in 1735¹⁰ koopt hij nummer 27 van Johan van Dijk, weduwnaar van Cornelia van Diemen († 18-4-1733). Wellicht woonde hij er al in 1733.

We kunnen dus concluderen dat het Van Vianen was die in de steeg tussen de nummers 23 en 27 een huis heeft gebouwd.

Het lijkt erop dat de gang gedeeltelijk of geheel was overdekt. In de overeenkomst staat namelijk dat Van Vianen met de zoldering van de eerste verdieping (van het te bouwen huis) mag inspringen 'over het plat van de gang die tegenwoordig bij het huis (Nieuwegracht 23) hoort, om aldaar zijn trap en daaronder een of meer bedsteden te plaatsen en vervolgens zijn bouwsel tegen de zijmuur boven dit plat te zetten'. Verderop staat dat het plat boven de gang moet worden aangevuld of toegemetseld. De balken moeten evenwijdig aan de gang worden gelegd en de dwarsbalken mogen alleen met 3 of 4 'koppelijstertjes' in 'de gemene zijmuur van de gang' worden vastgezet. Er werd ook een goot gemaakt die gemeenschappelijk zal blijven en die eventueel, op Adriana's nader aan te geven wens, zal moeten uitmonden in haar regenbak. Van Vianen moest aan Vrouw Hol f 70,- betalen plus de kosten van de notariële akte.

De volgende vraag

Er rijst nu de volgende vraag: wanneer is de gang tussen Nieuwegracht 23 en 27 bij nummer 23 gekomen. Wie heeft daartoe toestemming verleend?

Bijlage

Transcriptie van de overeenkomst tussen Adriana Hol en Nicolaas Van Vianen

Op heyden den 24en july des jaars xvij honderd drie en dertig comparaeerde voor mij ondergetekende Johannes Hubertus van Lathum, Notaris 's Hoofs van Utrecht, Juffrouw Adriana Hol, bejaarde dochter, zoo voor haar zelve en als haar sterkemakende mitsgaders last hebbende voor haar suster juffrouw Cecilia Hol, weduwe Rochus van Eeden, en broeder signeur Hendrick Hol, te samen Eigenaars hunner hujsingen en erve staande ende gelegen aan de westzijde van de Nieuwegracht bij de Romerbrugerbrug ter eenre zijde ende Monsieur Nicolaas van Vianen, mr Glazemaker, als possesseur van de hujsinge daar noordwaarts naast staande, ter andere zijde, beiden alhier woonagtig en mij Notaris bekend; en dewelken verklaarden in dier qualiteite met den anderen overeengekomen en in voegen naar volgende geaccordeert te zijn, dat den tweeden Comparant bij 't vertimmeren zijner voornoemde hujsinghe de magt en de vrijhijdt zal hebben, gelijk aan hem door de eerste Comparante wordt toegestaan mits dezen

met de Soldering van de eerste Verdieping of bovenkamer te mogen springen over het plat van de gang die tegenwoordig aan de hujsinge van de eerste Comparante is behoorende, om aldaar zijn trap, en onder die een of meer bedsteden te plaatsen, ende zijn gebouw vervolgens tot tegen de zijmuur van haar hujsinge boven hetzelfde plat te setten of op te

metselen; onder deze expresse voorwaarde dat hij laatsten Comparant met de balken van zijn te maken gebouw niet sal mogen varen in de zijmuur van haar eerste comparantes hujsingen, dan alleen met drie à vier koppel ijssertjes, nog ook in de gemene zijmuur van de gang vorengemelt alhoewel dezelve muur ter lengte van die gang gelijk voor dezen in gemeenschap blijft; maar sullen de balken van zijn nieuw te maken gebouw in't langs moeten worden gelegd, en van 't voorste tot 't agterste deel van 't werk kunnen strecken. Item zal zij laatsten Comparant in den voornoemde gemeene zijmuur van den gang onder het metstelen niet mogen inbreecken, nog te eenige opening naken veel minder die amoveren op protest dat dezelve tegenwoordig uijt zijn loot is gesakt, maar zal hij die integendeel te zijnen kosten en aan zijne zijde binnenmuur moeten funderen met een nieuw muurtje uijt de grond op te metselen, zij van een halve of een heele steen dik, naar verijst van 't selve muurwerk. ook zal het plat boven de meergemelte gang behoorlijk moeten besolderen, en indien de muur tot de eerste verdieping egaal wordt opgehaalt, de opening over het plat mede behoorlijk aanvullen of toe metselen. Mistgaders haar eerste comparante voor altoos ontheffen sal doen de bij dezen van de last om het water zijner hujsingen op haar erf te losen. Sullende tuschen de hujsingen van Partijen insgelijks te koste van hem, laatste Comparant, gelegd moeten worden een loode goot, naar vereijst van 't werk, om 't water van weersijde daken voor aan de straat te looseren. Welke Goot bij 't vervolg gemeen zal blijven. Dog zoo de eerste Comparante voor 't voltrecken van 't werk oordeelde de leijdingen van 't voorschreven water in haar regenback nodig te hebben, sal sulx als dan door en ten lasten van den laatsten Comparant moeten geschieden, zonder regten als dan gehouden te zijn in de verhouding of suiivering van denselven reegenback. Welken laatsten Comparant het kleijne venstertje in de zijmuur van haar eerste Comparante hujsingen ook sal moeten doen toemetselen. En voorts zoo veel doenlijk is besorgen dat haar eerste Comparante hujsinge door het aanstaande metselwerk geen nadeel of de bewooning van denzelfden van dien eenig ongemak werde toegebracht. Wijders haar eerste Comparante ook garanderen kost en schadeloos te houden gelijk hij aanneemt en belooft mits dezen van alle zodanige actie of conditiën als dezelve bewoonerse ter zake van de voornoemde vergunning eenigsints konde justineeren ten laste van haar te competeren. En is ijndelijks versproken dat hij, laatste Comparant, voor de evengemelte vergunning aan haar, eerste Comparante, in gereden gelde sal betalen 't welke ook bij 't passeeren van dezer is geschied eens de somma van seventigh guldens, boven de kosten van deezen Contracte.

Beloven de Partijen den anderen het effect dezes te sullen doen genieten en het geene voorschreven staat alles onder verband van hare personen en goederen dezelve onderwerpen de ten bedwang van den Ed: Hove en Geregte van dezen stad Utrecht.

Aldus gedaan en gepasseert binnen Utrecht ter presentie van Daniël van Baren, clerq mijns Notaris en Michiel van der Heijden, als getuigen hier toe versogt.

Dit is 't merk X van de eerste Comparante Adriana Holl voorts
Nicolaas van Vianen
Daniël van Baaren (getuige)
Dit merk is X gestelt door Michiel van der Heijden (getuige)
J.H. van Lathum, notaris

¹ Zie SteenGoed 42, april 2006, bldz 4-10

² Zie Steengoed 42, april 2006, bldz 14

³ De Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel (OAT) is de eerste kadastrale vastlegging van onroerend goed.

⁴ De naam Koningsbergen komt in de akten ook voor als Koningsberger.

⁵ Vóór 1795 werden in notariële akten als plaatsbepaling de eigenaren van de belendende panden genoemd.

⁶ De naam Hol komt de akten ook voor als Holl.

⁷ Bron: HUA, Notariële archieven, Toegang 34-4, inv.nr. U180a002 akte 42, testament

⁸ Bron: HUA, Notariële archieven, Toegang 34-4, inv. nr. U180a002 akte 162

⁹ Bron: Tr&Pl. 5-12-1721/565-568

¹⁰ Bron: Tr&Pl 1-2-1735/70-73 d.d. februari 1735

Werkgroep Historisch Onderzoek zoekt nieuwe leden

De Werkgroep Historisch Onderzoek van het UMF bestaat uit vrijwilligers die onderzoek doen naar monumentale en beeldbepalende panden in Utrecht of naar specifieke aspecten die hiermee te maken hebben. Minimaal twee keer per jaar publiceert de werkgroep een editie van het blad SteenGoed.

Om zo'n publicatie tot stand te brengen is veelal uitgebreid onderzoek nodig, zowel bouwhistorisch als cultuurhistorisch. Want de werkgroep stelt als voorwaarde dat de productie historisch verantwoord en de inhoud tot bronnen herleidbaar is. Tegelijkertijd streeft de werkgroep ernaar de inhoud aantrekkelijk te maken voor ook een wat breder publiek.

Voor wie is geïnteresseerd in de historie van de stad Utrecht en haar huizen en bewoners is deelname aan deze werkgroep wellicht een interessante optie. De werkgroep kan extra krachten uitstekend gebruiken.

Bent u zo iemand? Schroom niet en neem eens contact op met Ben van Spanje, coördinator van de werkgroep (tel. 030-6993805 of e-mail: bvanspanje@versatel.nl). Of loopt u eens op een dinsdagochtend om 11.00 uur binnen bij het Utrechts Archief aan de Alexander Numankade. Daar zijn elke dinsdagochtend enkele werkgroepleden aanwezig en die drinken om 11.00 uur gezamenlijk koffie.

